

Historische Vereniging Oud-Beijerland

Adrianus Vogelsang

**De eerste kroon benoemde burgemeester van Oud- Beijerland
en zijn bewondering voor mr. J.F. Thorbecke.**

door

Pieter Jan in 't Veld

Inleiding

Eerder schreef ik al een boek over “burgemeesters van Oud-Beijerland 1852- 2005”, waarin een kijkje werd gegeven over de ambtstermijn van de diverse burgemeesters.

Adrianus Vogelsang sprong daaruit, hij was buiten burgemeester van Oud-Beijerland ook nog burgemeester van Heinenoord en Goidschalkoord, schoolopziener, kantonrechter-plaatsvervanger en publicist van diverse staatsrechtelijke werken.

Adrianus Vogelsang schreef veel brieven aan de staatsman mr. J.R. Thorbecke, waarin hij de stand van zaken in de Hoeksche Waard doorgeeft en zich beklagt over benoemingen, maar hij doet verwoede pogingen om Thorbecke te mogen ontmoeten. Niet is gevonden of Thorbecke hem ook heeft geantwoord. Wel zijn op sommige brieven een aantekening met potlood gemaakt door Thorbecke aan de Secretaris-Generaal “*SecretGen, ik verzoek den brief terug T*”.

Was Adrianus Vogelsang een ijdele man die graag gezien wilde worden door hooggeplaatste personen? Of zocht hij het conflict op met deze personen, als schrijver geef ik hier geen antwoord op. De lezer moet hier zelf het antwoord op geven.

Alle brieven zijn woordelijk overgenomen, zonder correcties.

Van Adrianus Vogelsang is maar één foto op latere leeftijd gevonden.

Pieter Jan in 't Veld,
Maart 2025

Adrianus Vogelsang is op 18 maart 1807 in Dirksland geboren als zoon van Hermanus Ruben Vogelsang en Adriana Magdalena van der Meijden. Op 12 april 1807 wordt hij in de Hervormde kerk gedoopt.

Op enig moment is hij verhuisd naar Elburg, hij is daar werkzaam als klerk. Op 19 mei 1827 trouwt hij in Elburg met de op 3 maart 1805 in Oosterwolde gedoopte Remke van Eerde, zij is dochter van de predikant Albert van Eerde en Diewertje Prenger.

Bij de huwelijksbijlage van militie is Adrianus Vogelsang ca. 157 ½ cm lang, blauwe ogen en blond haar met de toevoeging "slecht zicht".

Het echtpaar woont in Doornspijk, waar op 16 september 1827 hun zoon Hermanus Ruben wordt geboren. In de geboorteakte staat dat Adrianus Vogelsang als beroep opgeeft notarisklerk te zijn.

Mogelijk is hij toch werkzaam in het openbaar bestuur. Op 7 mei 1828, no. 123 schrijft de staatsraad de gouverneur van Zuid-Holland, A.F.J.A.-graaf van der Duyn van Maasdam aan de gemeenteraad van Heinenoord dat het:

"Zijne Majesteit behaagd heeft bij besluit van 24 april 1828, no. 12, benoem en aanstellen tot burgemeester en secretaris uwer gemeente A. Vogelsang".

*Adam François Jules Armand
Graaf Van der Duijn van Maasdam.
1771- 1848.*

Foto ca. 1839.

Op 19 mei 1828 wordt de 21-jarige Adrianus Vogelsang conform art. 107 van het reglement op het plattelandsbestuur beëdigd.

Op dezelfde dag wordt hij in Heinenoord geïnstalleerd.

Niet is gevonden op welke wijze de nog jonge Adrianus Vogelsang in beeld is gekomen bij de gouverneur van Zuid-Holland, die een voordracht heeft gedaan aan de minister van Binnenlandse zaken. Later op 7 maart 1850 in een brief van Vogelsang aan Thorbecke, schrijft hij dat zijn benoeming tegen de voordracht van de ambachtsheer Willem Samuel van de Bergh was.

Inmiddels woont het gezin Vogelsang in Heinenoord en daar wordt op 9 februari 1829 een zoon geboren, die de naam krijgt Albertus Egbert Jan Rudolf, hij wordt op 15 februari in de kerk van Heinenoord gedoopt. Al op 24 april 1829 overlijdt dit kind.

Op 31 oktober 1830 wordt hun dochter Albertina Adriana in Heinenoord geboren.

In 1832 komen we Adrianus Vogelsang tegen bij de rustende schutterij als 2^e luitenant van de 3^e compagnie in Heinenoord.

In die tijd was het waarschijnlijk geen beletsel dat een burgemeester ook actief was op veilingen.

Op 6 december 1833 ontvangt Adrianus Vogelsang bij de verpachting van het dorps huis in Heinenoord Fl. 5,-- aan trekgeld.

Diezelfde dag ontvangt hij ook trekgeld bij de verpachting van haardas en vuilnis in Oud-Beijerland.

Op 30 november 1833 wordt in het gezin van Adrianus Vogelsang en Remke van Eerde een dochter geboren die de naam Adriana Magdalena krijgt.

Op 10 december 1833 wordt Adrianus Vogelsang ook gekozen tot kerkvoogd van de Hervormde kerk in Heinenoord.

Op 13 november 1835 wordt het gezin van Adrianus en Remke verblijd met een zoon Albert Jan Rudolf.

Uit het archief van de Hervormde kerk van Heinenoord blijkt dat Vogelsang op 5 april 1837 de oude pastorie koopt voor Fl. 325,--. Ook blijkt uit het archief dat Adrianus Vogelsang heeft bedankt als kerkvoogd, men nodigt hem wederom uit de functie van kerkvoogd wederom te aanvaarden.

Op 25 augustus 1837 wordt zoon Ruben Anne geboren, de jongen overlijdt 2 jaar oud op 26 september 1839.

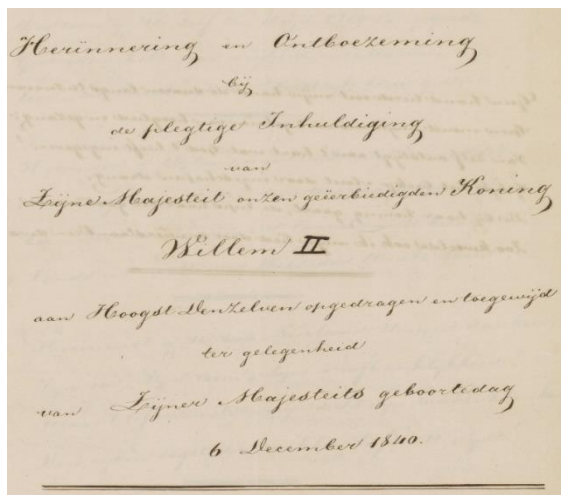
Op 7 december 1838 wordt Vogelsang herkozen als kerkvoogd.

In het gezin van Adrianus en Remke worden nog enkele kinderen geboren, die al vroeg overlijden:

Maria Jacoba, geboren 21 september 1839, overleden 2 februari 1840.

Ruben Anne, geboren 14 oktober 1841, overleden 8 januari 1842.

Als op 28 november 1840 Koning Willem II wordt ingehuldigd, stuurt Adrianus Vogelsang op 6 december 1840 zijn eerste verjaardag als Koning een 14-tal, waarschijnlijk zelfgeschreven gedichten aan de Koning. De gedichten gaan over het leven van de Koning.

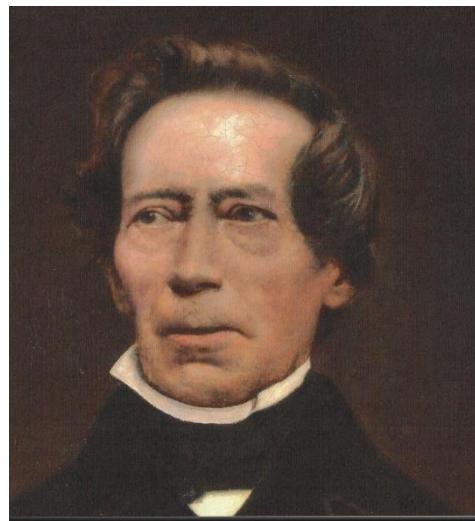

Aanhef van de brief aan de Koning.

Hieronder één van de door Adrianus Vogelsang aan de Koning gestuurde gedichten:

*“Wij weten vorst geen beter wensch te uiten
Op uw geboortefeest ons dier en waard!
O mogt de kroon zacht om uw schedel sluiten!
Mijn vorst uw rijk zij u, een bloemengard”.*

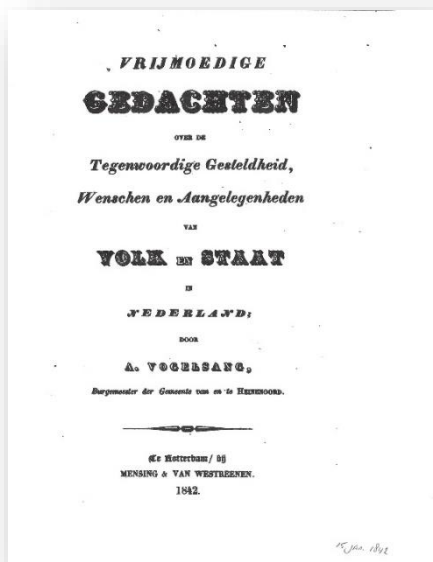
In die tijd was er al op landelijk niveau een discussie gaande over de wijze waarop het staatsbestel was gegrondvest. Er was een bestuurspraktijk die voor een groot deel een voortzetting was van een oud regentenbestuur. Het openbaar bestuur was ondoorzichtig en oligarchisch, de bevoegdheden en verantwoordelijkheden waren onduidelijk. Wetgeving, bestuur en controle liepen door elkaar. Het was verward, beginselloos met een stel van voorschriften waarin provinciale en gemeentelijke regelingen elkaar soms in de weg zaten en soms in strijd met de toen geldende Grondwet. In die discussie speelt de latere staatsman mr. J. R. Thorbecke een grote rol.

*mr. Johan Rudolph Thorbecke
1798- 1872.*

Ook Vogelsang waagt zich aan het schrijven van politiek bestuurlijke publicaties, op 15 januari 1842 verschijnt er bij uitgeverij Mesing & Van Westreenen in Rotterdam een 180 pagina's boekje onder de titel:

“Vrijmoedige gedachten over de tegenwoordige gesteldheid, wenschen en aangelegenheden van volk en staat in Nederland”.

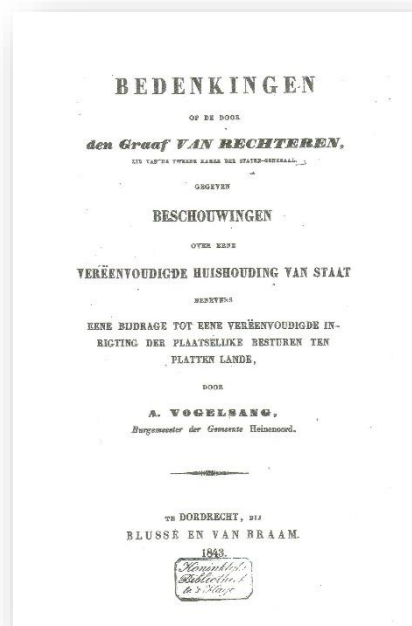
Titelblad van de publicatie.

Een jaar later op 15 januari 1843 wordt dochter Remke geboren, kort daarop op 31 januari 1843 overlijdt zijn echtgenote Remke op 38-jarige leeftijd. In hetzelfde jaar op 19 oktober, overlijdt ook dit dochtertje.

Ondanks de tragedies in het persoonlijk leven van Adrianus Vogelsang laat hij in 1843 enkele publicaties verschijnen. Op 31 maart verschijnt er een 92 pagina's tellende brochure met bedenkingen op de door de graaf van Rechteren gegeven beschouwing over:

“Eenen verëenvoudigde huishouding van staat, benevens eene bijdrage tot eene verëenvoudigde inrichting de plaatselijke besturen ten plattelande”.

Omslag van de publicatie 31 maart 1843.

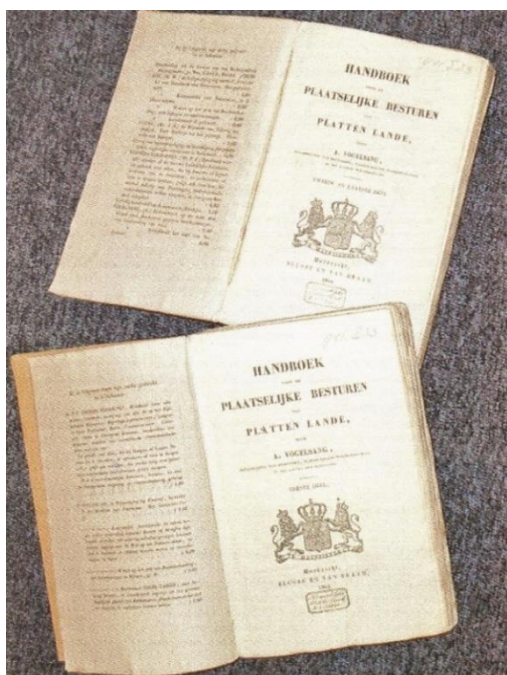
Ook verschijnt er een tweedelig boek onder de titel:

“handboek voor plaatselijke besturen ten plattelande”.

Vogelsang droeg deze boeken op aan griffier Ten Zeldam Ganswijk:

“Aan uwe hand ben ik mijn administratieve loopbaan ingetreden”.

Het handboek werd door de minister van Binnenlandse Zaken aan alle gouverneurs aanbevolen als nuttig hulpmiddel bij het instrueren van plattelands besturen.

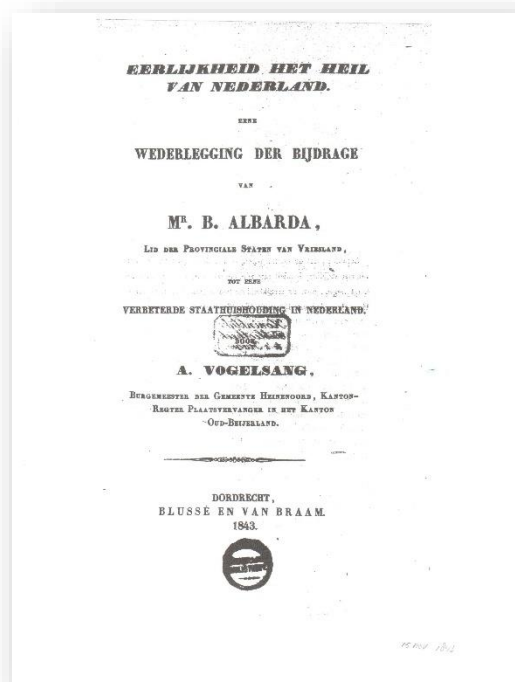
De twee boeken.

Op her eiland Voorne en Putten bevonden de wegen zich in een zeer slechte staat. Aangezien de wegen voor een groot deel van het jaar onberijdbaar waren, werd het plan opgevat dit probleem aan te pakken. In augustus 1843 werd door de burgemeesters van Voorne en Putten en van Brielle een commissie benoemd, die de opdracht kreeg om onderzoek te doen naar de aanleg van een schulpweg door het eiland. De commissie heeft voor dit doel advies ingewonnen bij Adrianus Vogelsang. Hij had zelf in 1830 het plan gehad voor de aanleg van een weg van Rotterdam naar Dordrecht, een plan wat uiteindelijk is verwezenlijkt. Vogelsang, in een brief van 29 september 1843, gaf aan de burgemeester van Geervliet het advies om niet te veel waarde te hechten aan bijzondere of plaatselijke belangen, omdat anders nooit tot overeenstemming kon worden bereikt. Vogelsang verwees in zijn brief naar zijn ervaringen in de Hoeksche Waard bij de aanleg van een weg naar de Hitsert.

Verder gaf hij het advies, indien er een schulpweg wordt aangelegd naar Brielle, om ook een aansluiting naar Oud-Beijerland (Nieuw-Beijerlands veer) te onderzoeken. In deze brief sprak Vogelsang ook zijn blijdschap uit voor zijn benoeming van Kantonrechter-plaatsvervanger.

Op 15 november 1843 verschijnt er een 50 pagina's dikke brochure onder de titel: *"eerlijkheid het heil van Nederland"* als weerlegging van een boekje van mr. B. Albarda: *"tot eene verbeterde staatshuishouding in Nederland"*.

*Titelblad van de
weerlegging.*

Op 23 juni 1847 hertrouwt Adrianus Vogelsang in Heinenoord met de 32-jarige zus van zijn overleden vrouw, de op 6 april 1815 in Oosterwolde geboren Gezina Hermanna van Eerde.

De burgemeester van het kleine dorp Heinenoord blijft publiceren en op 5 juni 1847 verschijnt er wederom een 91 pagina's groot boekje onder de titel:

"iets over de afschaffing der accijnzen en de heffing van hoofdelijke omslagen voor het Rijk".

Ook mengt hij zich over politieke zaken in het blad "Politieke bijdragen tot de geschiedenis des Vaderlands". Dit blad verschijnt wekelijks in de periode 1 mei 1847 tot 22 april 1848. In die periode zal Vogelsang zeven artikelen schrijven.

Zijn eerste artikel in het blad is op 25 oktober 1847 waarin hij aangeeft dat J.A.N. Moorrees, een liberaal landbouwkundige te weinig oog heeft voor de praktische kennis van de boeren.

Op 6 december 1847 kruist Vogelsang de degens in het blad met Daniel Jan Ten Zeldam Ganswijk, griffier van Provinciale Staten van Zuid-Holland. Het handelt over diens: *“bijdrage tot de geschiedenis van het Staatsbestuur in ons vaderland en meer in bijzonder het gewest Zuid-Holland”*.

Op 14 december 1847 reageert hij in het blad op een publicatie van H.J. van Bennekom oud-notaris en burgemeester van Doorn en Langbroek over “proeve eene armenwet”, Vogelsang begint zijn reactie: *“wie eene proeve van wet geven wil, die moet althans taal en stijl meester zijn. De inleiding bewijst al dadelijk tegen den schrijver. De eerste volzin al is duister, foutief. Scheef in voorstelling, overladen met tusschenzinnen en telt niet minder dan zessendertig regels”*.

Begin 1848 is mr. J.R. Thorbecke benoemd tot voorzitter van de Grondwetscommissie, die tot doel heeft voorstellen te doen voor een nieuwe Grondwet.

In het archief van mr. J.R. Thorbecke is gevonden de eerste brief van Adrianus Vogelsang van 4 april 1848. Hieronder enkele passages uit deze brief:

“ik heb het vaderland en de zegepraal der goede zaak geluk gewenscht, toen ik uwer benoeming vernam als lid der staats-commissie tot herziening der grondwet [] als de gelegenheid er zich toe aanbiedt, zal eene persoonlijke ontmoeting en kennismaking mij eene lang gewenschte eere zijn”. Ook spreekt Vogelsang zijn teleurstelling uit dat Thorbecke niet is opgenomen in het pasgevormde ministerie. Het gaat hier over het ministerie Schimmelpenninck 25 maart 1848- 21 november 1848.

Begin 1848 publiceert Vogelsang in het blad “politieke bijdragen tot de geschiedenis des Vaderlands” onder het kopje: “eenige opmerkingen” over de Februarirevolutie in Frankrijk. Vogelsang is blij dat de massa het bestuursstelsel niet omver heeft geworpen, hij pleit voor gematigdheid en niet ineens. Hij eindigt de publicatie “hervormingen en vooruitgang orde en wet”.

In een bijdrage van 17 april 1848 neemt hij het op voor de Minister van Justitie mr. Donker Curtius. Deze is in de Tweede Kamer aangevallen op zijn bloedverwantschap met de voorzitter van het hoogste rechtscollege der gerechtelijke macht. Vogelsang stelt:

“ja het vurige hoofd, in het welk de snelle denkracht geene plaats gunt aan weifeling nooit vleit of heult hij met wie hij geloofd dat zijne vijanden zijn”.

Op 22 april 1848 wordt in zijn tweede huwelijk zoon Pieter Marinus geboren, die al snel op 10 oktober komt te overlijden.

Kort na het aantreden van het eerste kabinet Thorbecke op 1 november 1849, waarin Thorbecke zelf het ministerie van Binnenlandse zaken beheert, schrijft Vogelsang aan Thorbecke op 3 november.

“wij leven in eene tijd in welke men twijfelen mag of de opdracht eener ministrieële portefeuille, eenen gelukwensch verdient aan wie haar aannemen wil”.

Aan het slot van de brief kondigt Vogelsang aan dat hij binnenkort een brochure zal uitgeven:

“ik hoop dat het onder de natie rustiger zal worden, al is er veel dat die hoop schijnt te verijdelen en weinig dat voor de toekomst geruststelt”.

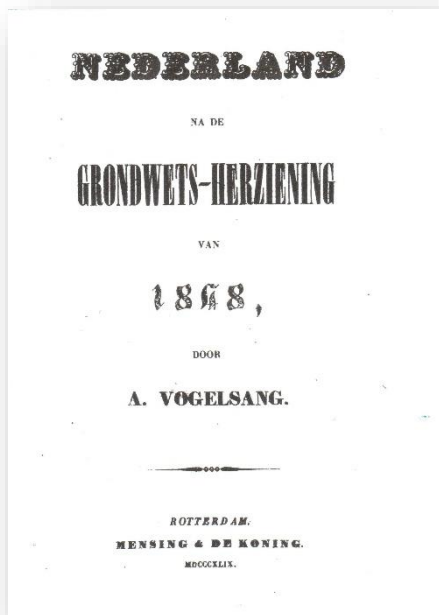
In het laatst der volgende week zal ene brochure het licht zien, in welke ik een bedaard en ernstig woord rigt aan mijne landgenoten. In de brochure geef ik reden waarvan mij het verledene weinig

geruuststelt [] het ligt in mijne gedachten aan het tegenwoordige hoofd van het binnenlandsch bestuur een der eerste exemplaren aan te bieden”.

Ook hier doet Vogelsang weer een poging om zijn bewonderde staatsman persoonlijk te mogen ontmoeten.

De door Vogelsang bedoelde publicatie komt uit bij uitgever Mensing & de Koning te Rotterdam onder de titel:

“Nederland na de grondwetsherziening van 1848”.

Titelblad “Nederland na de grondwetsherziening van 1848.

Veertien dagen later op 15 november 1849 volgt er weer een brief aan Thorbecke, ditmaal over de discussie van samenvoegingen van gemeenten in Zuid-Holland. Uit de brief blijkt dat Vogelsang ook contacten onderhoudt met L.A.J.W.-baron Sloet tot Olthuis, griffier van Provinciale Staten van Gelderland over dit onderwerp.

Vogelsang geeft in de brief aan: *“er zijn die van aanranding gewagen van de zelfstandigheid der gemeenten; - goed georganiseerd zullen deze eerst zelfstandig worden en die zelfstandigheid kunnen bewaren, beter dan nu, nu zij de gemeenteraden met onkundigen veelal bezet zien en aan het hoofd iemand vinden die op den hoop toe, die betrekking waarneemt om den titel en om het genot van eenig gezag”.*

In dezelfde brief biedt hij ook zijn diensten aan:

“Gaarne bereid om mede te werken tot bereiking van het goede en nuttige, veroorloof ik mij bij de aanbieding mijner betuiging van onderscheiding een hoogachting de aanbeveling te voegen in uwe gunstige aandacht, terwijl ik de eer heb met schuldigen eerbied te noemen, van Uwe Excellentie”.

In deze zelfde periode wordt Adrianus Vogelsang op 11 oktober 1849 vader van een dochter die Remke wordt genoemd naar zijn eerste echtgenote en zus van zijn huidige echtgenote.

Het meisje zal al op 25 oktober overlijden.

Op 26 november 1849 schrijft Vogelsang weer een brief aan Thorbecke, in de brief stelt hij Thorbecke op de hoogte van een spreekbeurt in Den Haag en hoopt op een persoonlijke ontmoeting met Thorbecke.

Ook wijst hij er subtiel op dat hij graag ook burgemeester van Goidschalkoord wil worden:

“ik voel mij genoopt tot de mededeling dat het voornemen in mij is om, vrijdag aanstaande 30 november, eene spreekbeurt te vervullen in Diligentia en het onderwerp mijner rede zal zijn: eene hulde aan de gedachtenis van de Graaf van der Duijn [] mijn vroeger schrijven en mijne nota's Gemeente en Provinciale wet zullen, zoo ik hoop ontvangen zijn. Ik kan daarbij voegen dat men Goidschalchoord (180 zielen!) en Heinenoord gaarne onder één Burgemeester zag om de natuurlijke ligging en de gemeenschappelijke belangen. Als mij een mondgesprek van eenige meerdere rustige oogenblikken ware toegestaan zou ik gaarne eene zienswijze van den graaf vdDuijn u meedelen”. Tot groot ongenoegen van Koning Willem II maakte Thorbecke als minister bij burgemeestersbenoemingen behalve van officiële adviezen van de commissarissen des Konings ook gebruik van persoonlijke informanten. Eén van deze informanten is Adrianus Vogelsang.

Op 4 december 1849 schrijft Vogelsang aan Thorbecke waarin hij zijn gemeenteontvanger in de etalage zet: *“D. van Driel Dzn., in deze gemeente, gemeenteontvanger en gedelegeerde van den Rijksontvanger, heeft verzocht, bij adres Burgemeester en secretaris benoemt te worden in een of andere gemeente. Hij heeft eenige jaren ervaring bij mij als klerk werkzaam geweest, - is iemand van orde, eerlijk en getrouw en zeer bekend met de administratieven gang van zaken. Indien er gelegenheid is in de aanvulling van personeel verdient hij alle aanbeveling”*

Vier dagen later op 8 december 1849 schrijft Vogelsang een opmerkelijke brief aan Thorbecke over de functie van burgemeester van Brielle:

“ik weet dat te Brielle moeilijkheden bestaan om eenen burgemeester te vinden. Sedert lang heeft men dankjes te kampen gehad. Uwe Excellentie hebt mij gelieven aan te bevelen, als ik iets wist ter bevordering van het goede, dit niet na te laten. Van daar mijne vrijheid tot mededeling. De minister oordeelde en is dat oordeel anders, dan beschouw ik het geschrevene als niet gedaan”.

De inhoud van de brief is opmerkelijk, want op dat moment is mr. Nicolaas Johannes Cornelis Lette van Oostvoorne sinds 1847 burgemeester en zal dit blijven tot 1851.

Het is Adrianus Vogelsang waarschijnlijk te oren gekomen dat Thorbecke ziek is, op 22 december 1849 schrijft hij hem een brief om ook zijn diensten aan te bieden:

“ik had gehoopt dat uwe ongesteldheid niet van dien aard ernstig zou zijn geweest om de verdediging te verhinderen der begroting het departement van Binnenl-zaken. Tot mijn leedwezen verneem ik alzoo en ik vorm nu de beste wenschen dat een spoedig herstel moge volgen opdat de gewigtige taak die wacht, ten beste des lands, geene belemmering ondervinde,- bewust als ik ben dat u dubbele krachten en een sterk gestel noodig zijn”.

Het zou kunnen gebeuren dat, in een of andere opzigt. De taak u kon worden verligt en eenig punt eene tijdelijke handreiking welkom zijn, en het is die mogelijkheid die mij de vrijheid doet nemen, uwe excellentie te verzoeken over mijne hulp. Waar die nuttig of gewenscht kan zijn, vijelijk te willen beschikken”.

Verder in de brief doet Vogelsang ongevraagd wat aanbevelingen voor diverse burgemeesterbenoemingen. Voor de gemeente Oudendoorn en Nieuwendooorn doet hij een goed woordje voor H. Vlieland, oud 28 jaar candidaat-notaris, niet onbemiddeld en van goeden huize. Waarbij Vogelsang aangeeft dat beide gemeenten zijn te combineren. Mr. Barendrecht van Charlois ziet Vogelsang graag “geplaatst” in Barendrecht, tenzij hem de naburige gemeente Ridderkerk is gegund. Mr. Hendrik Marinus Barendrecht van Charlois is in 1850 inderdaad benoemd tot burgemeester van Barendrecht.

Ook zijn er bij Vogelsang nog zorgen over de: *“opzigter der wegen bij den Waterstaat eene ernstige aanbeveling zouden kunnen benutten voor een beter toezigt althans in deze streken, welligt zou men later in overweging kunnen nemen, of eene verwisseling van die opzigters onderling van de eene plaats naar de andere niet nuttig ware, waardoor de verstandhouding met de aannemers voorkomen, althans telkens gebroken zou worden”*.

Begin januari 1850 logeert minister Thorbecke in het logement Keizershof aan het Buitenhof in Den Haag. Naar dit adres stuurt Adrianus Vogelsang op 4 januari een kort briefje:

“indien uw ongesteldheid naar mijnen hartenwensch, aan het wijken mogt zijn en eene ontmoeting van weinig oogenblikken mogt toelaten, dan zou zich hoogstens verplicht gevoelen van”.

Logement Keizershof aan het Buitenhof Den Haag.

Ook nu weer probeert Vogelsang een afspraak te maken met de door hem bewonderde staatsman, tot een afspraak is het niet gekomen. Toch heeft Thorbecke wel enig vertrouwen in zijn bewonderaar. Thorbecke heeft Vogelsang bij de Koning voorgedragen voor een benoeming.

Op 7 januari 1850 is er door de staatsraad, de gouverneur van Zuid-Holland mr. E.J. A. graaf van Bylandt een brief gestuurd aan de gemeente Goidschalkoord waarin wordt meegedeeld dat bij Koninklijk Besluit van 2 januari 1850, no. 53, Adrianus Vogelsang is benoemd tot burgemeester van Goidschalkoord.

En daarmee is Adrianus Vogelsang burgemeester van Heinenoord en Goidschalkoord.

mr. E.J.A.-graaf van Bylandt
1807- 1876.

Op 24 januari 1850 neemt Vogelsang weer de ganzenveer ter hand, hij had gelezen in de Staats Courant dat Thorbecke net zijn ontslag heeft genomen als Hoogleraar bij de Hogeschool te Leiden, kort daarvoor is het eerste kabinet Thorbecke aangetreden, waarvoor alle tijd nodig is. Nu Thorbecke eerste minister is, biedt Vogelsang zijn diensten aan om Thorbecke te ondersteunen:

“ in de geregelde begeerte om uwe excellentie ter zijde te staan en, zonder haast maar ook zonder rust, in trouwe en met verknochtheid te dienen, en van het oogenblik dat uw voornemen mij bekend werd, was als eene stemmen in mij, die mij tot volgen raadde waar vroeger twijfel mij zou hebben doen wankelen- Bijna 25 jaren werkzaam in de werkelijke en administratieve wereld, wil ik, met hart en ziel de verkregen uitkomsten en ervaring ten algemeenen nutte dienstbaar maken, onder leiding van eenen man wier ik heb eeren hoogschatten en vereeren en die ik de zware taak zóó ligt en zóó gemakkelijk mogelijk wensch te maken”.

In de procedure van benoemingen van burgemeesters wil Thorbecke verandering aanbrengen en meer de regie in handen nemen. Hij wil af van benoemingen van binnen families en het terugbrengen van de combinatie burgemeester/notaris zoals dat in veel plattelandsgemeenten gewoongoed is geworden. Dat roept binnen de kring van de plattelandsregenten veel weerstand op.

In 1850 is er veel discussie over dit onderwerp. Adrianus Vogelsang werpt zich op als het luisterend oor voor Thorbecke, of dit op een vraag van Thorbecke is of eigen initiatief weten we niet.

In het blad “De Nederlander” van 31 januari 1850 stond een artikel over de burgemeesters-benoemingen in Zuid- Holland. Vogelsang was over het artikel erg verbolgen en heeft direct een reactie willen sturen, echter hij herinnerde zich een opmerking van Thorbecke aan zijn adres om “de pen wat te laten rusten”.

Het artikel gaat over herbenoemingen van burgemeesters die ook tevens notaris zijn tot burgemeester in de Provincie Zuid-Holland, Thorbecke wordt in het artikel kritisch bejegend over dit beleid.

Vogelsang schrijft op 12 februari 1850 aan Thorbecke over dit artikel:

“ gereed voor verzending kwamen mij uwe woorden te binnen om de pen wat te laten rusten en besluit derhalve het artikel eerst aan de kennisneming uwer Excellentie te onderwerpen. Is het plaatsen goed, dan is gemakkelijk de brief met lak te verzegelen en de dienaar bij de hand om dezelve in de postbus te werpen”.

(Redacteur van “de Nederlander” is G. Groen van Prinsterer tegenstander van Thorbecke).

Wat minister Thorbecke heeft geantwoord aan Adrianus Vogelsang hebben we niet kunnen vinden, ook geen reactie in de krant naar aanleiding van het artikel in het blad “De Nederlander”.

(De concept reactie die als bijlage is verzonden aan Thorbecke is in het historisch informatiepunt van de Historische Vereniging Oud-Beijerland ter inzage.)

Adrianus Vogelsang had vernomen dat het Eerste Kamerlid Mari Frédéric Henri Hoffman een interpellatie heeft aangevraagd met Thorbecke over de burgemeestersbenoemingen in Zuid-Holland.

*Mari Aert Frédéric Henri Hoffman
1795- 1874.*

Op 2 maart 1850 schrijft Vogelsang aan Thorbecke dat:

“ik was eergisteren te Dordrecht en vernam aldaar tal van allerlei onzinnige praatjes over de gevallen benoemingen debiteerde. Uit de lucht gegrepen, hadden ze eene bloote gissing tot rustpunt en werden zij niet, edele bedoelingen rondverteld. De vreemdste combinatiën werden gemaakt, en de geruchten ondersteund door het gezag van enkele genoemde mannen van aanzien, die alzoo zouden hebben gesproken. Ik begreep aanstonds dat omdat mijn vriend Van Dorsser (C.O.W. van Dorsser, burgemeester van Dubbeldam) en diens oom Jacobus Mattheus Stoop van Strijen waren gepasseerd”.

De commotie waarover Vogelsang schreef kwam voort uit onbegrip bij deze regenten en het automatisme van burgemeestersbenoemingen, waar Thorbecke vanaf wilde. Zo was Jacobus Mattheus Stoop in 1830 zijn broer opgevolgd. Wat de commotie bij het gezelschap in Dordrecht versterkte naar zowel Thorbecke en Vogelsang toe, was dat in Strijen als burgemeester was benoemd Hermanus Ruben Vogelsang.

Vogelsang vervolgt zijn brief:

“de benoeming van mijnen zoon moet de jalouzij hebben opgewekt en door dat men”.

Op 7 maart 1850 komt Vogelsang terug op zijn brief van 2 maart, in de brief schrijft hij:

“In verband met mijn laatst schrijven veroorloof ik mij deze, eenige punten in te sluiten die tot toelichting kunnen dienen, bij de beoordeling van het bijzonder standpunt op hetwelk ik, mij bevinde en door welk vele machinatiën tegen mij in helderer licht zullen staan. Ik weet nu eenmaal toch dat zekere clique, door verwantschap en belangen onderling verbonden, tegen mij ijvert. Niet eens ben ik de onschuldige oorzaak hunner verwijdering. Overtuigd ben ik wel dat uwe Excellentie, als Claudius, op veel zult antwoorden: “Damned Courtiers [] Uwe Excellentie gelieve in al dit mijn pogen, een overtuigend bewijs te zien, ik op hoogen, ja op zeer hoogen prijs stelle, door uwe Excellentie gunstig te worden beoordeeld, dankbaar als ik ben voor de bewezen gunst aan mijnen zoon, eene weldaad die ik nooit zal vergeten en met blijvende erkentelijkheid wensch te vergelden”.

De brief bevat een uitgebreide bijlage, daarin geeft Vogelsang een opsomming wat hij na zijn benoeming in 1828 ter hand heeft genomen. Een kleine opsomming van zaken die in de bijlage worden genoemd.

Mij werd dadelijk na mijn benoeming opgedragen de regeling der posterijen in dit eiland te verbeteren, wat volgens Vogelsang kwaad bloed zette bij zijn collega burgemeesters, die hem zagen als “gunsteling” van Gouverneur graaf Van der Duijn van Maasdam.

Ook zijn wijzigingen bij de schutterij, in zijn functie als adjudant van de Militie-Commissaris.

Verder had hij zich beijverd om een betere vertegenwoordiging van mensen van het platteland in Provinciale Staten.

Ook de passing van de Oud-Beijerlandse burgemeester Kornelis Boogaard werd op zijn conto geschreven als vriend van gouverneur graaf Van der Duijn van Maasdam en oud-griffier Daniel Jan Ten Zeldam Ganswijk.

Verder werden de namen genoemd van Willem Wijnaendts, griffier van het kantongerecht in Oud-Beijerland; voormalige burgemeester van Strijen J. M. Stoop en zijn neef Cornelis Willem Otto van Dorsser, burgemeester van Wieldrecht; Willem Theodore Gevers van Deynoot, Dijkgraaf Schieland en Reinier Hendrik van der Wayfort, burgemeester van Ridderkerk.

Thorbecke vond de informatie dusdanig belangrijk, dat hij bovenaan de brief met potlood schreef “SecretGen. Ik verzoek den brief terug T”.

Cornelis Willem Otto van Dorsser.
1805- 1873

Willem Wijnaendts
1814- 1884.

De discussie in de regio over de burgemeestersbenoemingen blijft voortduren. In Ridderkerk is er een brief van ingezetenen opgesteld, waarschijnlijk opgesteld door Van Dorsser tegen de benoeming van Hendrik Willem Metman in plaats van de zittende burgemeester Van der Wayfort.

Adrianus Vogelsang heeft de brief in handen gekregen en in een brief aan Thorbecke van 27 maart 1850 met bijlage waarin hij punt voor punt de brief becommentarieert voor Thorbecke.

*Hendrik Willem Metman
1819- 1890.*

Op 7 april 1850 schrijft Vogelsang aan Thorbecke een brief als voorbereiding op het interpellatiedebat in de Eerste Kamer door M.A.F.H. Hoffman:

“Mijne informatie ten aanzien der voorgenomen interpellatie van den heer Hoffman, blijkt juist te zijn geweest. Men wil scherpe discussiën uitlokken. Wat vooral hindert is wat ik van iemand geïnitieerd in de geheimen en trêmes der conservatieven, vernam, dat door uwe Excellentie eene voordragt aan den Koning wordt gedaan, voor elke betrekking, van maar één persoon, terwijl er vroeger dubbeltallen waren. De hofintrie wil ook hare voorregten. Enkele herinneringspunten zijn door mij in schrift gesteld en ik heb gemeend het opstel aan uwe Excellentie onverwijld te moeten inzenden”.

In een bijlage geeft Vogelsang de minister een aantal juridische adviezen om Hoffman van repliek te dienen.

Of de brief van Vogelsang met bijlage op tijd Thorbecke heeft bereikt is maar de vraag, de interpellatie is een dag later.

De interpellatie van Hoffman op 8 april 1850 in de Eerste Kamer ging ook over de benoeming van jonkheer mr. Willem Arnold Lamoraal van Geusau als burgemeester van Voorburg en het passeren en niet herbenoemen van de oude burgemeester.

Burgemeester Adrianus Vogelsang bedankt op 21 april 1850 Thorbecke nogmaals voor de benoeming van zijn zoon en zijn eigen promotie als burgemeester van Goidschalkoord:

“de benoeming van zijnen zoon, verplicht mij tot eene blijvende erkentelijkheid, die voor altoos aan uwen persoon verzekerd is. Die betuiging is geene ijdele herhaling, of heb ik mijne promotie die eene aanwinst van 180 wezens en eene vermeerdering van Fl. 60,-- wedde gaf, ooit doen gelden?”

Verder geeft Vogelsang zijn mening over de staatrechtelijke veranderingen die Thorbecke nastreeft en diegenen die het bij het oude willen laten. Hij eindigt zijn brief:

“Mijn hartenwensch sluit de bede in zich dat u wijsheid zal zijn, om het goede doel te bereiken en in Nederland eene hervorming tot stand te brengen die elders, door omwenteling alleen, in de ure der revolutie zou te verkrijgen zijn. U zij den moed, u zij de kracht, u zij volharding! Onbedwongen heb u nedergeschreven zoo als mij uit de pen vloeide, toen ik eens besloten had in dezen geest te schrijven. Het moge welwillend ontvangen en als proeve van innige belangstelling aangemerkt worden. Is het noodig eraan toe te voegen de herhaalde betuiging van hartelijke verknochtheid en hoogachting, met welke ik de eer heb mij te noemen”.

Op 26 april 1850 vraagt Vogelsang aan Thorbecke of het geoorloofd is dat burgemeesters ook lid van Provinciale Staten mogen zijn? In een bijlage gaat hij zelf op de materie in, enerzijds de relatie tussen de burgemeester en het gouvernement waarbij Vogelsang een voorschot neemt op de discussie over de aanstaande Provinciewet.

“om ontkennend te antwoorden moet men alleen letten op de positie tusschen de burgemeester bestaande en de Gouverneur, - ergo: op de verhouding die tusschen deze bestaat. Men zal hem dan te afhankelijk gelooven en om meer dan één punt van aanraking, ook met de leden van Gedeputeerde Staten welligt, tot zijne uitsluiting concludeeren. Het mag niet ontkend worden of er is veel schijn van waarheid. Bouwend op die stelling is er veel te zeggen voor de uitsluiting. Wat is echter uit ervaring gebleken? Dat die afhankelijkheid niet zoo groot is en vooral niet van dien invloed die men gelooft”.

De nieuwe kieswet is aangenomen. In de kieswet leest Vogelsang dat de Hoeksche Waard is ingedeeld in het kiesdistrict Dordrecht, om stemgerechtigd te zijn moet een census worden betaald van Fl. 36,-- terwijl elders de hoogste census Fl. 32,-- is. In een brief van 13 mei 1850 legt hij de zaak voor aan Thorbecke.

(De census is de minimale belasting die men moet betalen om stemgerechtigd te zijn).

Op 29 juni 1850 feliciteert Vogelsang Thorbecke met het aannemen van de kieswet in de Tweede Kamer:

“de zegepraal behaald in de Tweede Kamer, verdient wel eenen gelukwensch, ik breng dien gaarne waarlijk het was eene éclatante meerderheid, en is het waarheid dat de gevoerde discussiën moeilijk en afmattend waren, het herheugt mij dat de regel van Vondel eene nieuwe bevestiging erlangde: “de strijd gaet voor, de kroon volght na”.

Inmiddels heeft Vogelsang ook gesolliciteerd naar de functie van schoolopziener. In de brief van 29 juni legt hij bijna klagend de zaak voor aan Thorbecke:

“ik hoop dat mijne sollicitatie voor het schoolopzienerschap een gunstige oor zal vinden en er zal kunnen gelet worden op mijne bekendheid met de behoeften, met de onderwijzers en met de plaatselijke besturen in dit district, - vooral ook op den tijd die mij tot het schoolbezoek boven anderen gegund is, te meer nu ik de pen over alle publiek geschrijf heb neergelegd. Er komt bij dat na bijna 25 jaren burgemeester te zijn mij geene toevoeging of bevordering is verleend, maar dat men mij op Fl. 400,-- wedde heeft laten voortsukkelen. Er waren die gelukkiger zijn geweest. Uwe goedheid gelieve mijne verpligting aan uwe Excellentie te vermeerderen. Ik zal o zoo erkentelijk zijn! Met de opregte hoogachting en verknochtheid heb ik de er, mij, onder aanbeveling in uwe bijzondere gunst, met de meeste onderscheiding te noemen van Uwe Excellentie”.

Eind juni worden in Oud-Beijerland de krieken geplukt en verkocht, dit bracht Vogelsang op het idee om Thorbecke kennis te laten maken met deze Hoeksche Waardse vrucht.

Op 1 juli 1850 wordt het volgende briefje aan Thorbecke geschreven:

“Eene eigendommelijke vrucht van dit eiland en wel van OudBeijerlandschen bodem. Immers plant den boom in de naaste grens van OudBeijerland, het is niet meer dezelfde vrucht die men verkrijgt. Jammer dat deze oogst ook door droogte geleden heeft! Weinig maar uit een goed hart”.

In juli 1850 is er goed nieuws voor Vogelsang, de provinciale commissie van onderwijs heeft Vogelsang als eerste kandidaat op de voordracht gezet. In een brief van 17 juli schrijft hij aan Thorbecke dat het Eerste Kamerlid Domicus Blankenheijm:

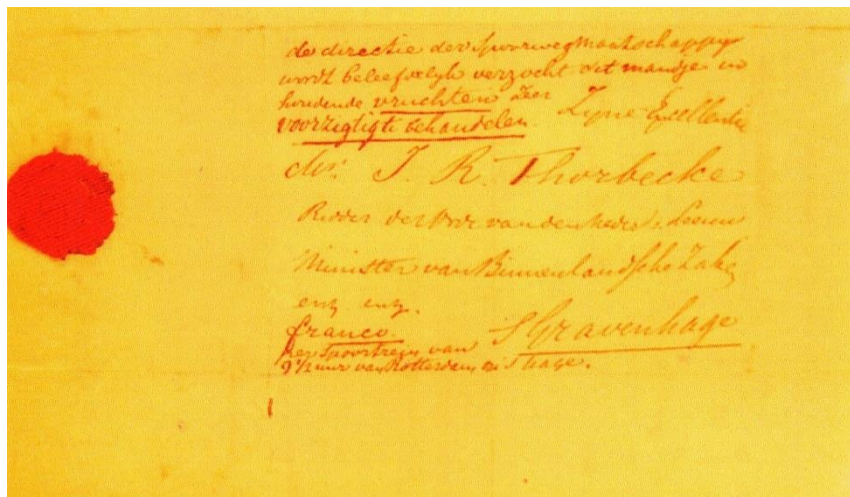
“expesselijk uit NoordBrabant en dien eigen dag per extra rijtuig in de hofstad is gekomen, om op mij te stemmen”.

In de brief vraagt hij openlijk aan Thorbecke hem te benoemen en eigenlijk graag voor 27 juli:
"ik hoop dat Uwe excellentie mij zult willen gunstig zijn en beveel mij, met alle bescheidenheid aan, voor de benoeming. Deze zal wel niet kunnen plaats hebben vóór 27 juli aanstaande? Dan is eene algemeene vergadering van onderwijzers te Dordt, hetgeen eene gelukkige gelegenheid zijn om allen te ontmoeten en eenigsints te leren kennen".

In de brief doet Vogelsang ook een voorstel aan Thorbecke:
"ik veroorloof mij bij deze een voorstel van indeling in onderkiesdistricten van enkele streken in ons gewest in te sluiten".

Op 23 juli 1850 volgt er nog een mandje krieken naar Thorbecke:
"Eene tweede soort der eigenaardige Beijerlandsche vrucht. Droege de eerste den naam Krieken. Deze dien Klerken. Zij smake wel en worde welwillend ontvangen".

In de kantlijn de volgende aanwijzing voor de directeur van de spoorwegen:
"De directie der spoorwegmaatschappij wordt beleeft verzocht dit mandje inhoudende vruchten zeer voorzigtig te behandelen, franco per spoortrein van 9 ½ uur van Rotterdam naar 's-Hage".

Envelop mandje Klerken.

Tijdens de eerdergenoemde bijeenkomst op 27 juli van de onderwijzers in Dordrecht, is er bezwaar tegen Vogelsang als schoolopziener. In een brief van 28 juli doet hij zijn verhaal aan Thorbecke:
"Ik kom hedenmiddag uit Dordt het brandpunt van waar vele vertellingen uitgaat, althans waar eene cast is die zich veel met mijn persoon schijnt te bemoeijen en te vermoeyen. Men schijnt den schoolopziener die te benoemen is, uit die satd te willen en wel op grond dat de onderwijzers zich daar als het middelpunt verëenigen, en het hen gemakkelijker zou zijn, als zij raadgevingen behoeven. Zaterdag j.l. heeft men een poging aangewend om de onderwijzers die ter algemeene vergadering, zoo als jaarlijks gewoon, tegenwoordig waren, een adres te doen teekenen houdende verzoek om eenen schoolopziener uit de stad".

Vogelsang beëindigt zijn brief als volgt: "Mij in uwe voortdurende gunst bijzonder aanbevelende en hopende dat ik als eerste kandidaat, mij met de benoeming van schoolopziener zal mogen verblijden, te meerdere nu zekere fractie voldoening zoekt in tegenwerking- heb ik de eer onder vernieuwde betuiging mijne meeste verknochtheid mij hoogachtend te noemen van uwe Excellentie".

Op 7 augustus volgt er weer een brief vanuit Heinenoord aan Thorbecke over de functie van schoolopziener, aan het slot van de brief is een P.S.

“Is toch niet gebleken bij de bewuste nominatie dat ik bij mannen van aanzien vertrouwen geniet? Waarom misgunt men mij eene lotsverbetering, mij die waarlijk na 25 jaren arbeid zoo hoog niet is gevlogen”.

Op 13 augustus 1850 is het dan zover. Adrianus Vogelsang is benoemd tot schoolopziener in het vijfde district van Zuid-Holland. Hij pakt direct de pen om Thorbecke te bedanken:

“O, ik ben u regt dankbaar voor uwe welwillendheid en voor de gunstige onderscheiding die mij te beurt mogt vallen. De waarde der benoeming wordt niet weinig verhoogd om de tegenwerking die gebleken is en om den strijd door eene doldriftige partij met niet eerlijke middelen gevoerd. Ik ben regt erkentelijk en in de daad hoezeer ik zeldzaam naar woorden te zoeken heb, ditmaal is eene overstelping van dankbaar gevoel in mij die mij belet met kalmte uit te drukken wat in mijne ziel omgaat, of liever laat zich dit gevoel niet onder woorden brengen. Uw naam staat met onuitwischaar schrift in mijn gemoed geprent en zal immer in dankbare erkenning bewaard blijven”.

Op 10 augustus 1850 zijn er Tweede Kamerverkiezingen, dit zijn de eerste verkiezingen onder de pas aangenomen kieswet van 1850. Op enig moment is er een discussie in het kiesdistrict Dordrecht over de kandidaten. Op 22 augustus 1850 verschijnt in de Dordrechtsche Courant een artikel dat “eenige kiezers ten plattelande vinden dat de kandidaten hoofdzakelijk komen uit de stad Dordrecht”. Zij pleiten o.a. voor Adrianus Vogelsang en mr. Willem Wijnandts uit Oud-Beijerland.

Op 24 augustus 1850 is er een publicatie in Dordrechtsche Courant waarin wordt ingegaan op de kandidatuur van Vogelsang:

“Vogelsang was volgens het artikel niet onafhankelijk omdat hij een gezin had en als burgemeester voor herbenoeming afhankelijk was van de regering- zou hij niet herbenoemd worden, dan was hij aldus “buiten bestaan”. Daarnaast was Vogelsang als “getrouwe lofredenaar van al de ministerien”, in opeenvolgende jaren zowel Thorbecke, Donker Curtius, Schimmelpenninck alsook Van Hall zijn lof toegezwaaid. In dat knippen en aaijen zagen de stedelijke kiezers geen bewijs van zelfstandigheid. [] Vogelsang zou in 1847 openlijk hebben geschreven dat het opheffen van de Tienden den landbouw weinig zou verbeteren”.

Toch doet Adrianus Vogelsang mee aan de Tweede Kamerverkiezing. Zowel Vogelsang als de Dordtse kandidaat Pieter Blussé van Oud-Alblas kregen beiden 402 stemmen.

Op 12 september is er een herstemming in het district Dordrecht en moet Vogelsang het afleggen met 536 stemmen tegen 845 stemmen op Pieter Blussé van Oud-Alblas.

*Pieter Blussé van Oud-Alblas
1812- 1887.*

Op 21 september 1850 beklagt Vogelsang zich bij Thorbecke over de gang van zaken bij de kandidaatstelling voor Tweede Kamerverkiezing. Hier volgens enkele passages uit de uitgebreide brief:

“De verkiezingen in ons district zijn afgelopen. Zij hebben een vernieuwd blijk geleverd van een zekere Dordtse club om mij tegen te werken en uitdien hoofde veroorloof ik mij een beknopt overzicht te geven van het gebeuren [] want onder de schandelijke middelen die gebezigd worden, om mij verwijderd te houden, was ook begrepen dat men rondstrooide. Dat van mij niet anders was te wachten dan eene blinde onderwerping en een stil geloof aan alles wat van den minister Thorbecke zou uitgaan een vermoeden dat luide genoeg en telkens heftiger door mijne ambtgenoot Van Driel te Puttershoek werd herhaald en aangedrongen [] Mijne benoeming tot schoolopziener voor welke ik uwe Excellentie regt erkentelijk en zeer dankbaar ben, is mede eene beweegrede geweest om alles in beweging te stellen en tegen mij te werken”.

Op 18 oktober 1850 wordt in het gezin van Adrianus en Gezina Hemanna Vogelsang een dochter geboren, die de naam Remke krijgt, het meisje overlijdt al snel op 29 oktober 11 dagen oud.

Diezelfde dag is er in een brief aan Thorbecke, niets is te lezen over de geboorte of het overlijden van zijn dochtertje. Overigens bevat geen enkele brief iets over zijn privé situatie. Uit de eerste zin blijkt dat Vogelsang een poging heeft ondernomen om Thorbecke persoonlijk te ontmoeten:

“Mij heeft het gespeten, het genoegen te hebben moeten missen Uwe Excellentie te zien, waarvoor de drukte van den dag, waarlijk eene verschooning was. Mijn bezoek bedoelde alleen eene beleefdheidsvisite van hulde en belangstelling, te meer ter gelegenheid dat ik voor de eerste maal in mijne functie van schoolopziener in de residentie” verder in de brief feliciteert hij Thorbecke met de behandeling in eerste aanleg in de Tweede – en Eerste Kamer van de gemeentewet.

Dan blijft het lang stil vanuit Heinenoord, pas op 2 april 1851 is er weer een schrijven vanuit Heinenoord. In dit schrijven uitte Vogelsang enige bedenkingen tegen de gemeentewet:

“vergun mij enkele bedenkingen op de gemeentewet aan te bieden, door mij bij lezing van het voorlopig verslag der Kamer, opgetekend. Wanneer die wet en het daarin opgenomen belastingstelsel zal gehomologeerd zijn, dan voor zeker zal in de toekomst, eene hulde aan uwe Excellentie verzekerd zijn”.

Wat nu de bedenkingen zijn van Vogelsang blijft duister. Verder in de brief gaat hij in op ontstane burgemeester vacatures.

“Te Poortugaal en Hoogvliet is ons waardige ambtgenoot ontvallen (Petrus Cornelius Kluit) die gemeente zijn niet zeer gemakkelijk te administreeën als tellende eene nogal woelige bevolking”.

Vogelsang doet Thorbecke een suggestie voor een mogelijke kandidaat:

De jonge Aletus Johannes Anemaet te Oude Tonge zou dergelijke betrekking wenschen. Ik ken dat jonge mensch en durf voor zijne geschiktheid, zijne stilheid en andere goede hoedanigheden instaan. Bekwaam is hij tevens en schrijft zeer aardige artikelen in de Europa en andere tijdschriften. Zijn oom Anemaet, lid der Kamer (Sebastiaan Hendrik Anemaet PJV) zal waarschijnlijk ook wel, te zijnen behoefte intercedeeren”.

*Sebastiaan Hendrik Anemaet
1786- 1863.*

Op 2 mei 1851 volgt het volgende schrijven aan Thorbecke, ook nu weer heeft Vogelsang een poging gewaagd tot een ontmoeting met zijn geliefde minister:

“tot mijn leedwezen is mijne hoop, op een ontmoeting met uwe excellentie, tijdens de vergadering der Provinciale Commissie van Onderwijs in de residentie, niet vervuld geworden”.

Breedvoerig gaat Vogelsang in op de ontstane situatie in de Provinciale commissie van onderwijs, na het plotseling overlijden van de heer Blussé uit Leiden. Vogelsang is uiteindelijk ingenomen dat de vergadering de heer Robbe voordraagt.

Later in de brief komt Vogelsang terug op de ontstane vacature Poortugaal-Hoogvliet:

“ten aanzien de vacature van burgemeester en secretaris der gemeente Poortugaal- Hoogvliet had ik de eer op te merken, dat met het oog op de aanstaande verëenigingen Hoogvliet 700 zielen ware toe te voegen aan de burgemeester van Pernis en Poortugaal aan de burgemeester van Rhoon. Poortugaal telt ruim 1000 en Rhoon 1200 zielen. Pernis 1600. Pernis en Rhoon zouden dan gemeenten worden van 2200 zielen elk. Die vier gemeenten liggen in eenen afgezonderden hoek van het eiland, en kunnen bij geene mogelijkheid, op geschikte wijze anders, of elders worden verëenigd. Heeft de vervulling plaats dan geloof ik dat, vergun mij hem alzoo te noemen, onze vriend Aletus Anemaet de gelukkige mogt zijn. Dat knap jong mensch is in en voor dien stand opgevoerd en met hem buiten Flakkee te plaatsen, vermindert de familieregering over welke anders geklaagd wordt. Oom heeft geloof ik. Voor zijnen neef niet gevraagd voor Poortugaal, maar deed het, meen ik, vroeger reeds twee malen en wil welligt kiesheidshalve nu afwachten wat uwe goedheid voor hem zal willen doen”.

Uiteindelijk zal de jonge Aletus Johannes Anemaet niet worden benoemd.

Als de Tweede Kamer de gemeentewet heeft aangenomen, laat Vogelsang er geen gras over groeien om Thorbecke te feliciteren. In een brief van 6 juni 1851:

“Wel mag een hartelijke gelukwensch tot u komen van wie, met hartelijke belangstelling, het wel gelukken hoopt van uwe pogingen. Waarlijk, uwe verdediging van de gemeente wet was eene meesterlijke, en het deed mij goed [] Zoo iets doet goed aan de ziel die zich verknocht gevoelt aan zulk een man! Daarom driewerf geluk met de behaalde schitterende overwinning, die zonder twijfel, eene duurzame populariteit verzekert, en eenen nieuwen laauwer hecht in uwe burgerkroon”.

In deze brief toch ook een advies aan Thorbecke over zaken die spelen rond Hoogvliet, Pernis en Rhoon: *“ voorstel ten aanzien van het over eiland dat als aangewezen is tot eene verdeling in 9 gemeenten, in welke verdeling de gemeente Hoogvliet voorkomt te voegen bij Pernis en Poortugaal bij Rhoon, beide gemeenten, zoo als aan uwe Excellentie bekend is die vacant zijn en het doel eenen wedloop uitmaken”*.

Ook zijn bij Gedeputeerde Staten ideeën over mogelijke herindelingen in de gemeenten Hendrik Ido Ambacht met Sandelingen Ambacht en Rijsoord in een brief van 12 juli 1851 adviseert Vogelsang de minister ongevraagd over deze plannen.

Op 16 juli 1851 gaat er weer een mandje krieken met de trein van 9 ½ uur vanuit Rotterdam naar Thorbecke met een kort briefje:

“Een eigendommelijke vrucht van onze streek, en wel het eerste pluksel waarom eene spoedige uitstorting wordt aangeraden, met den wensch van een smakelijk gebruik. De latere kreek (Klerken) die iets na deze volgen zullen langer bewaard blijven”.

Ook hier weer een aanwijzing aan de directeur van het spoorbedrijf: *“wordt beleefdelijk verzocht dit mandje inhoudende vruchten zeer voorzigtig te behandelen”*.

In een brief van 1 december 1851 geeft Vogelsang aan Thorbecke een inkijkje in de verhoudingen in zowel Oud-Beijerland als in Nieuw-Beijerland.

Volgens Vogelsang zit het in Nieuw-Beijerland niet goed tussen de burgemeester en de ingezetenen. Maar in Oud-Beijerland zit het volgens Vogelsang politiek-bestuurlijk helemaal niet goed:

“Te OudBeijerland plagen enkele raadslieden den anders bij ons geächten ambtgenoot niet weinig. Juist enkelen oefenen invloed op de meerderheid, hetgeen trouwens minder het geval zou zijn indien de burgemeester meer tegen hen was opgewassen, en beter te woord valsche argumenten wist te weerleggen. Het is er te flauwer omdat die enkelen het op eene intimidatie toeleggen, vooral in de openbare zittingen die hij te zwak is om te leiden, waarom men zijn gezag hem liever moest ondersteunen. De man is reeds op jaren en gegoed en heeft mij gezegd aan het verzoek om eervol ontslag te denken, waartoe ik het concept hem, op zijn verzoek, heb toegezonden voor het geval hij ertoe besloot. Behalve dat OudBeijerland een lastige en roerige gemeente is, schijnt Dominé te helpen, die NB elke openbare zitting bijwoont!”.

De bedoelde burgemeester is de in 1789 geboren Jacob Verhagen Jansz, hij was van 1812- 1844 raadslid en in de periode 1814- 1844 tevens assessor (wethouder). Sinds 1844 is hij burgemeester van Oud-Beijerland.

In het dagelijks leven was Jacob Verhagen rentmeester.

In het gezin van Adrianus en Gezina Hermanna wordt op 30 december 1851 een zoon geboren die de naam Pieter Marinus krijgt.

In Oud-Beijerland is er op 30 december 1851 een raadsvergadering waarin burgemeester Jacob Verhagen Janz. de mededeling doet dat op zijn verzoek, hem bij Koninklijk Besluit van 27 december, no. 1 eervol ontslag is verleend als burgemeester-secretaris. Jacob Verhagen Janz. blijft wel raadslid.

In de notulen van deze vergadering lezen we:

“Hij geeft direct het presidium over aan den Heer Cornelis Kleijn als oudste wethouder in jaren ingevolge art. 77 der gemeentewet en nam daarna al gewoon raadslid zitting”.

Op 20 februari 1852 neemt Jacob Verhagen Janz. ook ontslag als raadslid.

De berichten vanuit Oud-Beijerland hebben ook Vogelsang bereikt, en op 1 januari 1852 schrijft hij een brief naar Thorbecke, waarin hij de minister gelukwenscht met zijn benoeming tot Commandeur in de Orde van de Nederlandse Leeuw.

De brief bevat een bijlage over de ontstane situatie in Oud-Beijerland:

“staaltje van consequentie van eenen gemeenteraad.

Ten bewijze hoe weinig op leden van eenen Raad te rekenen valt, liever hoe weinig vertrouwen zij verdienen, moge strekken:

Te OudBeijerland, hebben de leden van den Raad éénparig schier den burgemeester, geplaagd, beleedigd en wat al niet meer. Dit dwong hem zijn ontslag te vragen. Twee zoons waren hem ter secretarie behulpzaam, de een genoot F 75 van de gemeente. Men reduceerde op F 15. De ander was tevens boekhouder van het armbestuur, hij genoot F 80 eene schrale bezoldiging voor dat omvattend en moeilijk werk in die gemeente. Men halveerde en wilde F 40 geven. Men dwong hem op die wijze zijn ontslag te nemen. Op eens worden raadsleden verrast verrast door de lezing in de courant dat de burgemeester ontslagen is. Dadelijk denkt men aan de benoeming van eenen secretaris. zonder af te wachten de beschikking op het verzoek, gedaan om tevens den burgemeester tot secretaris te mogen benoemen, ofwel het officieel berigt van ontslag, of de benoeming van den nieuwen burgemeester, - maken wethouders, - de raddraaiers met een paar andere leden, - de voordragt op en de beide genoemde zonen, die men had verworpen, worden er op geplaatst, en den schoonzoon Swank tevens slijter in sterke drank, wordt tot secretaris benoemd! Hem die men drie weken tevoren dwong als boekhouder af te treden! Men wil hierdoor invloed oefenen op de benoeming van burgemeester. Zonderlin middel! Ik heb er niet op geantwoord omdat door mij zorgvuldig is vermeden iets kenbaar te maken van mijn ingediend verzoek en des echter mijn wensch bleef standhouden, want in zoo bevolkte gemeente kan één mensch het werk toch niet af”.

Het blijkt dat Hendrik Swank op 23 december 1851 ontslag heeft genomen als boekhouder van het armbestuur. Enkele dagen later op 29 december solliciteert hij naar de functie van gemeentesecretaris, een functie die zijn schoonvader bij zijn ontslag achterlaat.

In de sollicitatiebrief van Hendrik Swank kunnen we lezen dat hij al acht jaar op het gemeentesecretarie werkzaam is.

In de eerdergenoemde raadsvergadering van 30 december 1851 worden twee kandidaten aan de raad voorgesteld ter besluitvorming door het college.

Het zijn de zoon en schoonzoon van Jacob Verhagen Janz.

Jan Verhagen Jacobsz.

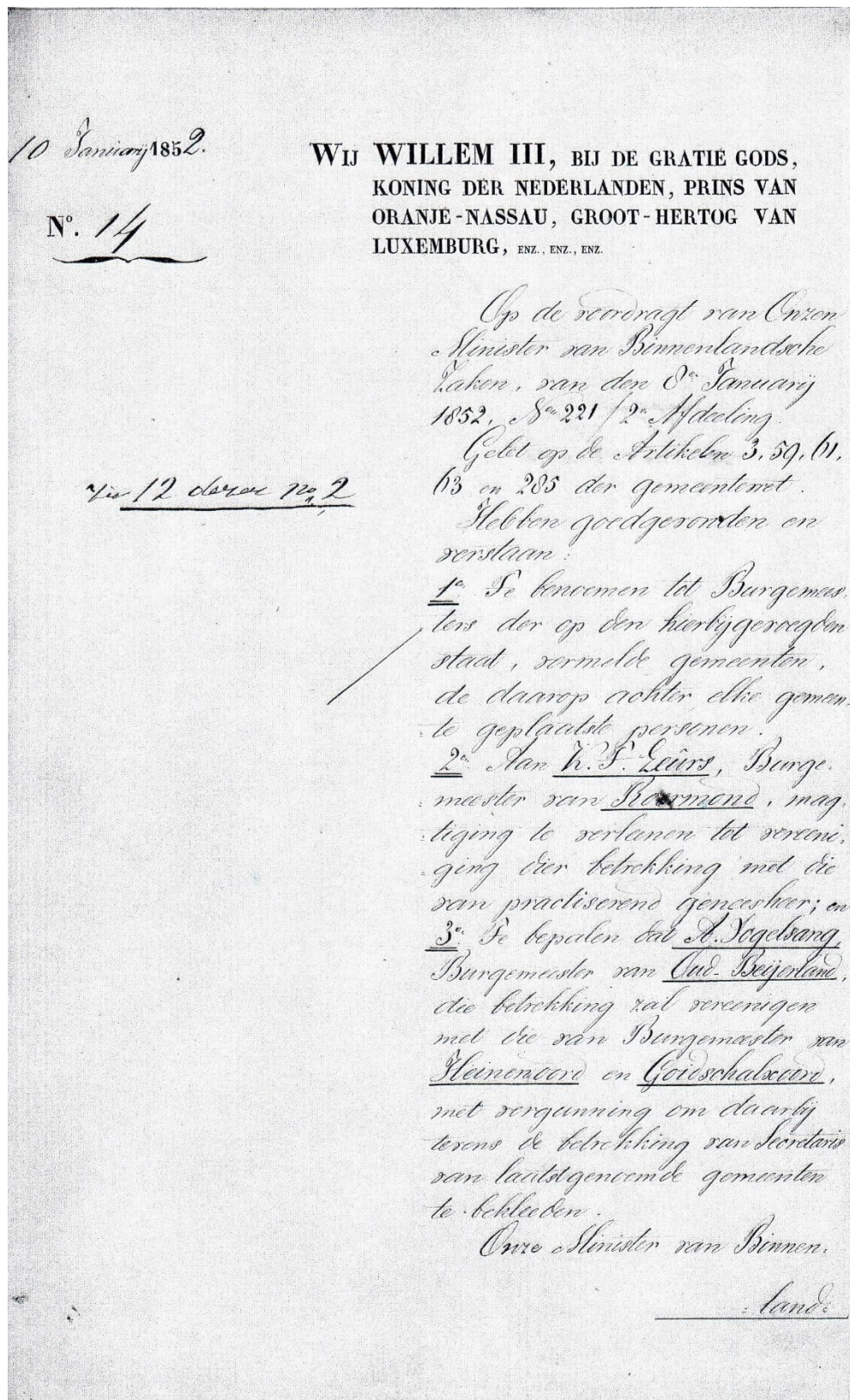
Hendrik Swank.

Met algemene stemmen wordt Hendrik Swank benoemd als gemeentesecretaris.

Minister Thorbecke doet in een aanbiedingsbrief van 8 januari 1852, no. 221 aan de Koning een aanbeveling van tal van burgemeesters in Limburg. Ook de voordracht om Adrianus Vogelsang te benoemen tot burgemeester van Oud-Beijerland met de aantekening dat hij de betrekking van burgemeester van Heinenoord en Goidschalkoord zal verenigen. Dat Thorbecke vertrouwen heeft in Vogelsang blijkt uit het feit dat hij in zijn aanbeveling aan Koning Willem III meldt dat:

“hij is bekwaam, en voor de gelijktijdige waarneming der betrekkingen van burgemeester in de drie gemeenten volkomen berekend”.

Bij Koninklijk Besluit van 10 januari 1852, no. 14 wordt de 45-jarige Adrianus Vogelsang benoemd tot burgemeester van Oud-Beijerland. Tevens blijft hij burgemeester-secretaris van Heinenoord en Goidschalkoord en schoolopziener.

Koninklijk Besluit van 10 januari 1852. No. 14.

De benoeming tot burgemeester van Oud-Beijerland is natuurlijk met grote blijdschap bij Vogelsang ontvangen, eindelijk de promotie waarop hij eerder doelde in zijn brieven aan Thorbecke. Vandaar dat hij op 16 januari 1852 Thorbecke schrijft:

“Mij is hart vol. Aan uwe welwillendheid en goedheid ben ik zoo veel verplicht. Mijn gemoed is zoo vol dat ik schier de woorden moet zoeken om mijn dankbaar gevoel uit te drukken. Aan zoo vele bewijzen van toegenegenheid is die mijne benoeming tot burgemeester van OudBeijerland toegevoegd. Dank, hartelijk dank, o ik ben er zóó innig erkentelijk voor. Uw naam staat in zegenend aandenken als met vlamkend schrijft geschreven in mijn geheugen. Ik zal mij beijveren te beantwoorden, zoo veel in mij is aan de goede verwachting.

Innig ben ik voor de mij betoonde goedheid verplicht. Te OudBeijerland geeft men mij blijken van hooge ingenomenheid. Algemeen is er de bevolking mede ingenomen. Ook de raadsleden. Men had niet gedacht dat ik die benoeming wenschte en niet gehoord dat ik vroeg waarom met andere vreemden liever had willen weeren. Niet gaarne hadden zij mijn ambtgenoot te NieuwBeijerland gezien, die zij zeiden, dat hij had te kennen gegeven te vragen. In mijne tegenwoordige gemeente is men blijde en bedroefd, blijde om de eer mij te beurt gevallen, bedroefd om mijne verplaatsing met der woon, en waarlijk hare aanbiedingen treffen mij als bewijzen van éénstemmige gehechtheid in mij die bijna 25 jaren in haar midden woonde”.

Als de gemeenteraad van Oud-Beijerland op 28 januari 1852 bijeenkomt is er een ingekomen stuk van de Commissaris des Konings, mr. E.J.A.-graaf van Bylandt van 20 januari, no. 483/1 met als inhoud:

“Koninklijk Besluit van 10 januari, no. 14 houdende benoeming van den Heer A. Vogelsang, tot burgemeester der gemeente Oud-Beijerland met vergunning dat die heer zijn betrekking van burgemeester en secretaris der gemeenten Heinenoord en Goidschalkoord daarmee zal verenigen houdende voorts het verzoek om den nieuw benoemden burgemeester na het afleggen van de vereiste eeden in zijn handen als zoodanig te installeren en te doen in functie treden en om afschrift van het deswegen op te maken procesverbaal in te zenden.

In Oud-Beijerland wordt Adrianus Vogelsang in de raadsvergadering van 28 januari 1852 geïnstalleerd, in de notulen staat:

“Tot installatie wordt besloten en draagt de tijdelijk voorzitter met een kernachtige rede en gelukwensch het bestuur over aan de nieuwbenoemde burgemeester, die deze reden beantwoord en het bestuur en voorzitterschap met een hartelijk woord en heilbede aanvaart”.

Met algemene stemmen wordt de nieuwe burgemeester benoemd tot ambtenaar van de burgerlijke stand.

Op dat moment telt Oud-Beijerland 3768 inwoners verdeeld over ca. 480 woningen. Het dorp telt dan nog 185 boomgaarden met een totale oppervlakte van 85 ha. De meeste mensen zijn landarbeider.

Raadhuis Oud-Beijerland

Een paar dagen burgemeester van Oud-Beijerland schrijft Vogelsang aan Thorbecke over zijn ontvangst in Oud-Beijerland:

“Men heeft mij in de nieuwe gemeente met geestdrift ontvangen, en het deed mij goed, dat deze benoeming algemeen bijval vond”.

Uit een brief van Vogelsang aan Thorbecke van 10 juli 1852 blijkt Vogelsang wat met zijn gezondheid te tobben, hij schrijft over zijn gezondheid aan Thorbecke:

“eerste ben ik nu herstellende na weken te hebben doorgeleefd van veel smart en pijn. Aan zinkingkoorts paarde zich eene uitzetting der regterheup, die mij in de vrije beweging van het gaan, nog hindert. Ik was al dien tijd schier aan mijne kamer gebonden”.

Verder gaat Vogelsang in op de dagelijkse gang van zaken op het gemeentehuis in Oud-Beijerland, het vervolg geeft ook een beeld van de bevolking, althans hoe Vogelsang ernaar kijkt:

“Waarlijk ik had niet kunnen denken dat eene gemeente als OudBeijerland zòd veel werk kon geven. In vele opzichten staat zij met eene stad gelijk, zonder dat men ter secretarie de hulp vindt in de steden voorhanden. Er zijn hier b.v. 660 patenten te classificeren. De herziening van het personeel vordert ter beoordeeling eenen ganschen dag. De burgerlijke stand is uitgebreid. Reeds nu telt men ruim 100 geboorten en tot dit staan de andere acten in verhouding. Het gewoon werk is veel. Dan komt daarbij eenen buitengeonen arbeid als gevolg van een te veranderen belastingstelsel, - nieuwe politieverordeningen, terwijl overigens het geheel eene ernstige hervorming vraagt. Het armbestuur is bereids op anderen voet geregeld en de uitgaaf of het beheer van of over eene som van Fl. 6000 is niet langer aan één persoon op gedragen. Thans ben ik bezig met de belangen van het onderwijs- waar toch zoo veel is te doen moet het eene het andere volgen. Mag mijn pogen gelukken, dan zal men in OudBeijerland eene bewaarschool tellen die ruim 250 kinderen bevat. - ik vorm den wensch dat eene gewestelijkie en kon het, - eene rijks- subsidie mijne voorstellen later ondersteunen. Men heeft te veel en te lang alles aan het goed geluk overgelaten, dan dat eigen middelen der gemeente alleen, alles zouden kunnen herstellen. De bevolking is wat ruw en onbeschaafd. Ze is daarom niet slecht, - maar altoos aan eigen wil en eigen lot overgelaten, kon zich slecht ontwikkelen en groeide zij als in het wilde op. Wil men het volk beschaven en verëdelen, - men moet zich met het volk bemoeijen en zijn lot aantrekken. Dat is hier niet gebeurd in de laatste halve eeuw. Vandaar ook die ruwheid, die onkunde, die zorgeloosheid, - bij den een die ligtzinnigheid en bij den ander slaafse vrees. Tot hier schijnt men in mijn bestuur vertrouwen te stellen, en ben ik op vrij goeden voet met de bevolking. Wat men vroeger eenen uitnemendheid lastigen gemeenteraad noemde mag nu eene vrij handelbare en redelijke vergadering achten, in welke niet langer verwarring maar orde heerscht”.

Nu is in Oud-Beijerland Hendrik Swank de gemeentesecretaris, in het vervolg van de brief zet Vogelsang hem in de etalage:

“naar ik verneem is Hellevoetsluis c.a. weder vacant. Het is moeilijk daar een burgemeester te houden, mijn secretaris H. Swank, die niet onbemiddeld is, - welligt F 12 á F 16.000 kapitaal heeft, - zou gaarne een burgemeesterschap hebben en zou het te Hellevoet wel houden, hoewel ook eene andere gemeente hem welkom zou zijn. Mag ik hem in uwe herinnering aanbevelen?”.

In 1852 koopt Adrianus Vogelsang het pand West- Voorstraat 14 van de erven van notaris en oud-burgemeester Kornelis Boogaard.

West-Voorstraat 14

In 1852 is Vogelsang weer kandidaat voor een zetel in de Tweede Kamer, volgens het Algemeen Handelsblad van 25 juni 1852 is er in het district Dordrecht een herstemming nodig tussen de advocaat en latere burgemeester van Dordrecht mr. G.A. de Raadt en Adrianus Vogelsang. Mr. De Raadt krijgt 596 stemmen en Vogelsang 467 stemmen. Zodat mr. De Raadt kandidaat is voor de Tweede Kamer namens het kiesdistrict Dordrecht.

*Gerrit Adrianus de Raadt
1818- 1883.*

Het moet tot de lang gehoopte ontmoeting zijn gekomen, op 18 augustus 1852 als Vogelsang naar zijn geboortedorp Dirksland afreist om Thorbecke te mogen ontmoeten. Thorbecke schrijft vanuit Nieuwe Tonge aan zijn echtgenote: *“mijn lief zoet madonnaatje”*: *“Vogelsang haalde mij met een rijtuig van het Sas”*

(Sas een sluis tussen Dirksland en het Haringvliet).

Sas van Dirksland ca. 1900.

Thorbecke en zijn echtgenote Adelheid Solger.

Waarschijnlijk is Thorbecke in Sommelsdijk, waar hij door Vogelsang met het rijtuig naar toe is gebracht ziek geworden, zodat het niet tot een afscheid is gekomen tussen Vogelsang en Thorbecke. In een brief van 19 augustus 1852 schrijft Vogelsang aan Thorbecke:

“ik had hartelijk gewenscht een persoonlijk afscheid te kunnen nemen. De rede der verhindering doet mij inniger leed. Zonder afscheidsgroet mag ik niet heengaan waarom dit schrift u de wensch brengt die eene spoedige herstelling hoopt en eenen verderen gelukkigen togt door Zeeland”.

Het zal tot 4 januari 1852 duren voor Vogelsang de pen ter hand neemt en Thorbecke schrijft:

“Bijna is een jaar voorbij dat ik mij aan het hoofd der gemeente OudBeijerland zie geplaatst. Van veel te doen was is iets verrigt. Er blijft niet weinig over. Terwijl de andere aan mijne zorg vertrouwde gemeenten stil zijn en orde liefhebben, om de orde zelve en niet uit overtuiging, terwijl ik aldaar door overreding regeere en door het vertrouwen mij daar verworven, heb ik hierdoor moedbetoon en bij barre gelegenheden door kracht, ontzag en vrees moeten verkrijgen, zodat men bang is waarom dan op de feestdagen, gewone gelegenheden tot woestheid en ongeregelheden, ditmaal stil was en in orde. Ik hoop den tijd te beleven dat ik deze gedragslijn, ingerigt voor onbeschaafde lieden zal kunnen verlaten, want waarlijk de handhaving der politie, op die wijze valt zwaar voor eenen burgemeester. Gelukkig nog dat de meerderheid van het volk mij een goed hart toedraagt en veel kan dulden, ja mij als ondersteunt. [] De inrigting van het armbestuur, van de bank van leening zijn veranderd en gelukkig verbeterd, met het gemeentebestuur ben ik op goeden voet en de vroegere onstuimige beraadslagingen hadden onder mijn leiding, die die het reglement van orde strikt handhaafde, geen plaats. Jammer dat een der twee leeraren alhier/ Ds van Meerten/ een man is van hoekige vormen en indien niet vol van de liefde, althans overvloedig in hatelijkheden. Dit verbetert niet. Met Nieuwe jaar, had hij over de souvereiniteit bij de gratie Gods, in verband tot minitriëele verantwoordelijkheid, - zeker geen onderwerp in den bijbel behandeld of behoorende tot zijne roeping. Aan mij heeft hij, als wensch toegevoegd: dat drie mijner voorgangers, op of zonder verzoek waren ontslagen, - dat dit stof tot nadenken gaf, vooral in eenen tijd in welken, de man uit de gevangenis was gekomen om den rijks scepter te voeren. Die dominés zijn lastige mannen! “.

Dirk Karel van Meerten
1804- 1886.

Inmiddels is er een discussie over de onderscheidingstekenen voor de burgemeester. Op 16 november 1852 is er een Koninklijk Besluit genomen:

“onderscheidingsteeken, door den burgemeester te dragen, moet bestaan uit een zilverenpenning, hebbende eene middellijn van 40 strepen en vertoonde aan de eene zijde het wapen des Rijks, aan de andere dat der gemeente; de penning hangende op de bordt, hetzij aan eene zilveren ketting, het zij aan een oranjelint op beide schouders, aan den rok of het opperkleed vastgehecht”.

In de raadsvergadering van Oud-Beijerland van 16 december 1852 komt de aankoop van de ambtsketen aan de orde. Onduidelijk is wie de ambtsketen moet betalen, de burgemeester of de gemeente. Daar wordt in het Koninklijk Besluit niet over gesproken. Uiteindelijk wordt besloten deze voor rekening van de gemeente te bestellen en ten laste te laten komen van de begroting van 1852 en Gedeputeerde Staten hiervoor machtiging te vragen. De eerlijkheid gebiedt te zeggen dat burgemeester Vogelsang de ambtsketen, waarschijnlijk, ook die van Heinenoord, al had besteld. In het vervolg van zijn brief van 4 januari 1853 schrijft hij Thorbecke:

“Het voorgeschreven onderscheidingsteeken, zoo als het voor enkelen mijner Ambtgenooten en voor mij, bij Bouscholte te 's hage is gedreven, voldoet bij uitkomst regt goed, en is waarlijk veel mede gevallen”.

Burgemeester Vogelsang heeft de ambtsketens van zowel Heinenoord, Goidschalkoord en Oud-Beijerland bij de zilversmeden Gebr. Bouscholte in Den Haag besteld.

ambtsketen Oud-Beijerland.

ambtsketen Heinenoord.

Foto: Arno Hoogwerf.

In dezelfde brief van 4 januari 1853 tipt Vogelsang ook nog even zijn bezoldiging als burgemeester aan:

“Mij heeft gespeten dat in zake de bepaling der jaarwedden, voor Oud-Beijerland, geene bepaling ts kunnen worden gemaakt, maar de motieven worden door mij niet alleen geërbiedigd maar toegestemd, terwijl alsnu het vertrouwen eener zeer spoedige regeling bij mij vast is. Voor eene

gemeente van zoo veel omvang in allen opzigten en van zoo gewigtigen aard als deze is mag wel eene gelijkstelling als er zijn stedekens genoeg waar niet zooveel te doen en te verzorgen is als in deze gemeente. Daar van is de bevolking éénstemmig overtuigd. Uwe aandacht hierop te bepalen zij mij toegestaan”.

De brief bevat ook nog een P.S. daar kezen we nog:

“Zou ik het verzoek mogen doen dat eene herziening of goedkeuring der ingezonden voordragten van belastingen voor Oud-Beijerland spoedig mogt volgen. Er is in verband met andere verbeteringen zòò groote behoefte daar aan”.

In de vergadering van burgemeester en wethouders in Oud-Beijerland van 8 januari 1853 wordt de declaratie besproken van de geleverde ambtsketen Fl. 37,20 inclusief doos en porto.

Vogelsang bestelde ook bij de Gebr. Bouscholte de ambtsketens van Heinenoord kosten Fl. 41,40 en van Goidschalkoord Fl. 32, 20.

In de loop van 1853 was er een beweging, de zgn. aprilbeweging die wilde verhinderen het herstel van de Katholieke hiërarchie. Daar is in protestantenkring veel verzet tegen. Zo ook in Oud-Beijerland. In een brief van 12 april 1853 aan Thorbecke schrijft Vogelsang over de situatie in Oud-Beijerland:

“Zondag werd ook hier van de kansel aangekondigd: Er zou een adres ter teekening liggen tegen de Bisschoppen- “ces bêtes noires (de wilde zwijnen PJV) voor onze predikanten, jaloersch welligt dat zij geen gelijk gezag over hunne leeken kunnen uitoefenen. Och arme! Mijne ingezetenen begrijpen in verte niet wat van die zaak is. Verstandigen bleven terug,- maar Dominé had gezegd: menschen van 126 jaar??? Konden ook teekenen. Is er iets wat meer eerzucht prikkelt dan zijn naam onder een stuk te mogen stellen, vooral een stuk dat naar de Koning gaat! Geen wonder dat die klasse toesnelde. Maar wat gebeurt er meer? Men moet de waarde der onderteekenaars kennen en ik wensch dat de Koning het wist, ja ik heb in verzoeking gevonden, om bij een adres het te vertellen. Een dronken kerel koopt ter secretarie,- hij moest teekenen, wat? Hij wist het niet, maar teekenen moest hij, dat was hem gezegd. De secretaris wees hem naar de kerkenkamer. Hij dwarrelde er heen en zeker zal de beschonkene hebben geteekend! Het is bespottelijk om de meeningen te hooren, maar zeker is dat men den Koning weinig dienst geschied [] met het voorlezen van een uittreksel uit den Fakkel werd het onderteekenen van het adres aanbevolen”.

Van het overhandigen van het verzoekschrift maakte Nicolaas Pieneman een schilderij.

Inmiddels waren er in mei 1853 verkiezingen voor de Tweede Kamer, op 17 mei heeft Vogelsang zich weer kandidaat gesteld voor het kiesdistrict Dordrecht. Op Vogelsang zijn slechts negen stemmen uitgebracht.

*Rotterdamsch Courant,
14 mei 1853.*

Ook is het kabinet Thorbecke op 14 april afgetreden en is Thorbecke weer lid van de Tweede Kamer. Op 21 mei 1853 schrijft Vogelsang aan Thorbecke:

“Mij heeft zeer gespeten het genoegen eener ontmoeting te hebben gemist, toen bezigheden van uwe zijde beletteden mij te ontvangen. Ik hoop later gelukkiger te zijn. In mijne bedoeling lag, van mijne belangstelling te doen blijken en mijne deelneming te betuigen in uwe ministerieele aftreding, die mij waarlijk heeft verrast”.

Verder wens Vogelsang Thorbecke hartelijke geluk met zijn benoeming tot lid van de Kamer.

Op 12 juli 1853 heeft Vogelsang weer de pen ter hand genomen en schrijft vanuit het Bossche Veerhuis in Leiden aan Thorbecke:

“Heden te uwent komende vernam ik Uwe onbekendheid met de mij gisteren gegeven bepaling om vóór 12 ure liefst 11 ure, heden te komen, wanneer gelegenheid zou zijn om mij te ontvangen. Nu zou kunnen gebeuren dat aan Uwe zijde eveneens onbekendheid bestond, dat betrekkelijk kort achter den anderen, - vijfmaal door mij eene poging is beproefd tot eene mij wenselijke persoonlijke ontmoeting. In deze mededeling ligt niets dat aan eene onaangename gevoeligheid mijnerzijds mag doen denken. Mijne bedoeling is alleen eene misvatting te voorkomen [] Uwe excellentie gelieve mijne verzekering van ware hoogachting en verknochtheid gunstig te ontvangen en aan haar valle gelukkiger lot te beurt dan aan mijne persoonlijke bezoeken, terwijl ik de eer heb mij met de meeste onderscheiding te noemen”.

Bossche Veerhuis Nieuwe Rijn 75 te Leiden.

Waarschijnlijk heeft Thorbecke op het schrijven gereageerd aan Vogelsang in het logement Bossche Veerhuis. Vogelsang schrijft op 9 oktober 1853 aan Thorbecke:

“Uw mij aangenaam schrijven van 17 juli jl. werd na mijn vertrek in mijn logement ontvangen en kwam mij eerst enkele dagen geleden in handen. Het geeft mij de aanleiding tot de mededeling dat morgen (10 okt.) de Prov. Comm. Van Onderwijs vergadert. Mijn voornemen is tegen 2 ure in 's-Hage te zijn, - des avonds ten 7 ure wordt de vergadering geöpend die tot 10 ure duurt. Dinsdag, woensdag als ook donderdag tot vertrek van het 2^e spoor naar Rotterdam, wensch ik te blijven. Eene persoonlijke ontmoeting behoort tot mijn verlangen, waarom mij aangenaam zal zijn Uwe beloofde bepaling te ontvangen. Daar door mij den meesten tijd aan het Gouvernementshuis van Zuid-Holland wordt doorgebracht en mijn verblijf in mijn logement alleen nachtelijk is, gevoegd bij de onzekerheid van mijn keuze, zoo wil ik het beleefd verzoek doen, om uwe aanwijzing aan het Prov. Gouvernementshuis te willen doen bezorgen”.

Volgens een bericht in het Dagblad van Zuid-Holland van 28 september 1853 is aan Adrianus Vogelsang ontslag verleend al Kantonrechter-plaatsvervanger bij het Kantongerecht Oud-Beijerland. Op 12 december 1853 wordt in het gezin van Adrianus en Gezina Hermanna een zoon geboren die de naam krijgt Remko Adriaan, het zoontje zal op 11 maart 1854 overlijden.

Burgemeester Vogelsang is ook literair georiënteerd. Hij houdt verschillende lezingen voor de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen.

Op 2 november 1854 in 's-Gravendeel is er een lezing onder de titel: *“Bespiegelingen bij de wieg van een kind”* van de Vlaamse dichter Beets. Ook in 1855 en 1856 volgen nog lezingen naar aanleiding van *“de Blinde”* van Beets en *“de oude vrouw”* van Tollens.

In de raadsvergadering van Oud-Beijerland van 3 februari 1855 doet burgemeester Vogelsang de mededeling, dat bij Koninklijk Besluit van 22 januari 1855, dat de gemeentesecretaris Hendrik Swank is benoemd tot burgemeester van Oost- en West Barendrecht. Ook komt de functie van Swank bij de Schutterijraad vacant.

In diezelfde raadsvergadering wordt door Vogelsang meegedeeld dat zich voor de vacature van gemeentesecretaris twee kandidaten hebben gemeld t.w. de burgemeester zelf en de heer W.C. Wijnmalen de postdirecteur in Oud-Beijerland.

Intussen zijn er in Oud-Beijerland gemeenteraadsverkiezing gehouden waarbij Vogelsang is gekozen tot gemeenteraadslid.

Nadat bij Gedeputeerde Staten toestemming is gevraagd voor de benoeming van de burgermeester tot lid van de gemeenteraad lezen we in het verslag van de vergadering op 15 februari 1855:

“In aanmerking genomen dat tegen toelating van het nieuwbenoemd raadslid van de raad Adrianus Vogelsang geene bedenkingen door Heeren Gedeputeerde Staten van dit gewest ambtshalve is geopperd waarom tot beëindiging van gezegd lid is overgegaan en worden door de toegelatene in handen van den wethouder C. Kleijn de eden afgelegd”.

De procedure voor de functie van gemeentesecretaris is in volle gang. In diezelfde raadsvergadering probeert burgemeester en raadsvoorzitter zijn concurrent de voet dwars te zetten. Hij heeft zich grondig voorbereidt voor zijn betoog:

“De Voorzitter betoogt de incompatibiliteit van de betrekking van postdirecteur met het secretariaat der gemeente en deelt mede, dat hij naar aanleiding van den inhoud van het adres van den postdirecteur W.C. Wijnmalen, het hooger bestuur heeft geraadpleegd en doet lezing van een missive

van 5 februari, A no. 1152, 1^e afd., houdende dat vermitst de betrekking van directeur van het postkantoor een ambt is bij het bestuur van 's rijksbelastingen, die de titularis, volgens de bepalingen van art. 63, i verband met art. 99 der gemeentewet, en van art. 3 van zijner Majesteit besluit van 5 november 1851 (staatsblad 141) alvorens die betrekking te aanvaarden, 's Konings magtiging zou behoeven. Om het secretariaat in een gemeente gelijktijdig te bekleden, terwijl een verzoek ter verkrijging dier magtiging niet dan bij volstrekke noodzakelijkheid en bij de onmogelijkheid om andere geschikte personen voor de betrekking van secretaris te kunnen vinden, hetgeen toch in het onderwerpelijk geval niet waarschijnlijk is, door zijn excellentie zou kunnen worden ondersteund”.

Willem Carel Wijnmalen is bij Koninklijk Besluit van 17 september 1851, no. 45 van uit Steenberg benoemd tot directeur van het Oud-Beijerlandse postkantoor aan de Havendam 5. Hij is op 25 november 1855 getrouwd met Jacoba Adriana Johanna Peelen.

De gemeenteraad van Oud-Beijerland is blijkbaar niet onder de indruk van het betoog van de burgemeester en de door hem voorgelezen brief. De raad gaat over tot de stemming, de uitslag is Op Willem Carel Wijnmalen zijn 6 stemmen uitgebracht en op Adrianus Vogelsang 5 stemmen: *“En is mitsdien de postdirecteur W.C. Wijnmalen als secretaris benoemd”.*

Ondanks dat de gemeenteraad Willem Carel Wijnmalen heeft gekozen tot gemeentesecretaris, komt er een sollicitatiebrief binnen op 8 maart 1855 van Jozeph Zeevaarder, hij heeft blijkbaar door dat de procedure nog geen gelopen race is hij schrijft:

“Dat hij heeft vernomen de benoeming van de heer Wijnmalen tot secretaris deze gemeente zwaarigheid zoude ondervinden.

Dat wanneer die benoeming geene goedkeuring mogt erlange, rekressant U Ed. bij deze beleefdelijk is verzoekende hem wel met deze betrekking te willen begunstigen”.

In de raadsvergadering van 15 maart 1855 komt de kwestie van het gemeentesecretariaat weer aan de orde. Er wordt een exact uit het verbaal gelezen van het verhandelde bij Heeren Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland van 27 februari, no. 734 (1^e afd.) G.S. no. 24 met de mededeling:

“Dat de benoemde secretaris W.C. Wijnmalen krachtens art. 99 in verband met art. 63 der gemeentewet de betrekking niet kan aanvaarden, alvorens daartoe door de Koning te zijn gemagtigd onder mededeling, dat indien de magtiging niet mogt worden aangevraagd die vergadering, krachtens art. 146 der provinciale wet verplicht zal zijn, het raadsbesluit waarbij de benoeming is geschied, aan de Koning ter schorsing of vernietiging voor te dragen”.

Daarmee heeft Vogelsang de eerste slag gewonnen, maar het blijft een rommelige procedure. Er blijkt dat naast de eerdergenoemde Jozeph Zeevaarder nog drie kandidaten in deze periode hebben gesolliciteerd. Ook is er een schrijven van Willem Carel Wijnmalen waarin hij aangeeft een machtiging bij de Koning te hebben aangevraagd om beide functies te mogen combineren.

De voorzitter, burgemeester Vogelsang stelt dat vanuit de gemeente geen machtiging wordt aangevraagd. Hij stelt voor de reactie van Gedeputeerde Staten voor kennisgeving aan te nemen. Raadslid mr. Anthony van Weel stelt voor, dat kennisgenomen wordt van het aanvragen van een machtiging door Willem Carel Wijnmalen en dat het niet noodzakelijk is dat ook de gemeente een machtiging aanvraagt.

Door de stemming wordt duidelijk dat de raad Willem Carel Wijnmalen als secretaris wenst. Het voorstel van raadslid Van Weel wordt geamendeerd in die zin dat wordt toegevoegd:

“Bij meerderheid van stemmen”.

In de raadsvergadering van 30 april 1855 vraagt raadslid Van Weel nogmaals naar de stand van zaken rond de aangevraagde machtiging door Wijnmalen. De voorzitter geeft aan het besluit spoedig te verwachten.

In de raadsvergadering van 5 mei 1855 wordt mededeling gedaan inzake de vacature van gemeentesecretaris:

“Een exact uit het verbaal van het verhandelde bij de Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid-Holland de dato 1 mei jl. geleidende een missive des minister van Binnenlandse zaken d.d. 28 april. No. 143, (2^e afd.) houdende dat uit kracht der magtiging van wege den Koning bij kabinet schrijven van 23 april no. 41 verstrekt aan W.C. Wijnmalen, directeur van het postkantoor alhier is te kennen gegeven dat bezwaar bestaat om die betrekking met die van secretaris te verëenigen”.

Deze mededeling wordt door de gemeenteraad voor kennisgeving aangenomen.

Burgemeester en wethouders besluiten op 11 mei 1855 de raad voor te stellen te kiezen tussen de kandidaten Adrianus Vogelsang en Jozeph Zeevaarder.

Over de overige sollicitanten wordt niet meer gesproken.

In de raadsvergadering van 19 mei 1855 wordt het collegevoorstel in stemming gebracht:

1 ^e stemming	A. Vogelsang	5 stemmen.
	J. Zeevaarder	5 stemmen.
	W.C. Wijnmalen	1 stem.

Omdat de stemmen staken is er een tweede stemming noodzakelijk.

2 ^e stemming	A. Vogelsang	5 stemmen.
	J. Zeevaarder	6 stemmen.

Zodat de op 2 juni 1826 geboren Jozeph Zeevaarder is gekozen tot de nieuwe gemeentesecretaris, op 24 mei 1855 wordt hij beëdigd.

Op 9 juni 1856 verschijnt er in de Rotterdamsche Courant een advertentie voor de kandidatuur van Adrianus Vogelsang.

*Rotterdamsche Courant
9 juni 1856.*

Na een lange stilte schrijft Vogelsang weer een brief aan Thorbecke op 12 juni 1856:

“vergun mij u geluk te wenschen met Uwe twee voudige benoeming tot lid van de Tweede kamer de Staten generaal. Zij doet mij veel, zeer veel genoegen en het hoogst aangenaam te zien dat de Natie U en Uwe vele verdiensten weet te waarderen”.

Uit het verdere verloop van de brief kunnen we opmaken dat ook Vogelsang zich kandidaat heeft gesteld in het kiesdistrict Dordrecht en dat op hem 169 stemmen zijn uitgebracht.

Na twee jaar in functie te zijn geweest al gemeentesecretaris overlijdt op 11 mei 1857 Jozeph Zeevaarder.

Op 15 mei 1857 schrijft Vogelsang een opmerkelijke sollicitatiebrief aan de gemeenteraad:

“De ondergeteekende neemt bescheiden de vrijheid aan zijne mede leden, betreffende de vervulling van het secretariaat in overweging te geven: dat de betrekking van burgemeester slecht wordt beloond in eene aanzienlijke gemeente als deze; dat eene som van nog niet F. 600,-- ontoereikende is om van te leven; dat beide opmerkingen gelijktijdig gelden wat aangaat het secretariaat dat met F. 458,-- wordt beloond; dat verëenigd die wedden alleen een burgerlijk bestaan opleveren; dat op den duur de afscheiding tot moeilijkheden en onaangenaamheden moet aanleiding geven; dat wel is waar de tegenwoordige burgemeester andere betrekkingen verëenigt maar voor het behoud van al die betrekkingen geen zekerheid bestaat; dat ernstig dient te worden overwogen; of bij het wegvallen van enkele van die betrekkingen men den tegenwoordige burgemeester zou willen afdalen tot de leefwijze van den arbeider- of wel mogt hij soms van betrekking verwisselen- of men in dat geval voor eene beloning van nog niet F 600,-- een geschikt plaatsvervanger zal kunnen vinden die kundig is en de eer der gemeente kan ophouden? Dat over zekerheid od getrouwheid geene sprake kan zijn bij de verëeniging van betrekkingen alzoo een der wethouders de stukken eigenhandig moet teekenen dat mitsdien naar het oordeel van den ondergeteekende de veëning zou zijn in het waarachtig belang der gemeente, eene beweerding die hij niet schroomt dat door deskundigen en onpartijdigen zal worden tegengesproken- dat welligt de tegenwerping zal geven als of de ondergeteekende pleitte alleen voor zijn eigen belang, in welke geval hij verzoekt de gestelde punten onpartijdig te overwegen terwijl hij tevens niet schroomt de vraag te stellen of zijne handelingen en zijn bestuur in de gemeente, zijne betrekking tot de ingezetenen hem geen aanspraak zouden geven om iets te mogen verwachten van de welwillendheid zijner medeleden en of, indies men gunst wil beijzen hij van die gunst behoort te worden uitgesloten?

Mogt de vraag tegen zijne verwachtingen anders worden beslist en wilde men de betrekking niet veërenigen dan wordt door hem ernstige overweging gegeven om iemand te vinden die de betrekking van secretaris kent en daarvoor berekend en om niet de aandacht te vestigen op personen die de betrekking bevoelen om het traktement hoe klein ook te cumuleren en als leerling moet beginnen, in welk geval de burgemeester de eigenlijke secretaris is,- al de moeite en eht verdriet heeft maar alleen de geldelijke belooning mist. Dat deze opmerking te krachtiger wordt aangedrongen om dat de ondergeteekende noch lust noch voornemen heeft om den eens ingeslagen weg te vervolgen, als van meening dat ieder ambtenaar zijn eigen werk moet kennen en verigten.

Dat dit voornemen niet kan worden gewraakt en de gevolgen hem niet kunnen worden ten laste gelegd, immers, is men tot die taak onverplicht. Wanneer aan getrouwe pligt betrachting minder aanmoediging wordt verleend aan de man van het vak die in het gemeentebeheer eenmaal is en met het bestuur in betrekking staat, dan aan hem die aan alles vreemd is. Ten slotte schroomt de ondergeteekende niet er voor uit te komen dat hij aan zijn gezin verplicht om verbetering van inkomen op blijvende voet zich te verzekeren, gelijk niemand in hem mag euvel duiden, maar veeleer moet billijken dat hij zich een redelijk bestaan voor zijn gezin wenscht. Hij neemt dan ook zijn belang dat met het belang der gemeente in gelukkige overeenstemming is, aan de gunstige overweging zijner medeleden te mogen en moeten aanbevelen”.

De brief is dusdanig opmerkelijk, want Vogelsang is ook nog burgemeester en secretaris in Heinenoord en Goidschalkoord en schoolopziener, waar hij ook zijn verdiensten van heeft.

In de eerste volgende raadsvergadering van 19 mei 1857 wordt mededeling gedaan van het overlijden van het overlijden van gemeentesecretaris Zeevaarder. Naast Vogelsang hebben zich nog acht andere sollicitanten gemeld waaronder postbode A.J. Rank. Het college van burgemeester en wethouders hebben op 15 mei besloten om de gemeenteraad de voordracht te doen van Vogelsang en postbode Rank.

Of de brief van burgemeester Vogelsang indruk heeft gemaakt, of dat met het aanstellen van een postbode toch wat te ver vond gaan, weten we niet.

Bij de stemming krijgt:

A. Vogelsang	7 stemmen.
A.J. Rank	3 stemmen.

Ondanks dat postdirecteur Willem Carel Wijnmalen geen kandidaat is, wordt op hem nog één stem uitgebracht.

Burgemeester Adrianus Vogelsang heeft bij de eerste stemming de volstreckte meerderheid verkregen. Er zal voor deze verkiezing een Koninklijke Besluit worden aangevraagd.

Ui het verslag van de raadsvergadering van 4 juli 1857 lezen we dat er een ingekomen missive van 30 juni van de commissaris des Konings jhr. Mr. J.A. de ridder van der Heim van Duyvendijke no. 5705 1^e afd. met een afschrift van Zijne Majesteit besluit van 19 juni 1857, no. 73:

“houdende goedkeuring der benoeming van den burgemeester der gemeente tot secretaris alhier”.

In diezelfde vergadering legt de nieuwbenoemde secretaris de eed af in handen van wethouder C. Kleijn.

Op 2 januari 1858 wordt in het gezin Vogelsang een dochter geboren, die de naam Remke Adriana krijgt. Op 16 april 1858 overlijdt dit dochtertje.

Op 1 april 1858 trouwt Hermanus Ruben Vogelsang, inmiddels burgemeester in Leerdam met de op 2 september 1824 in Wesenbeke (B) geboren Emilia Constancia Geertruida Joanne Saueressig, zij is weduwe van Adolf Vlaming Monhemius.

Ook in 1860 stelt Vogelsang zich weer kandidaat voor de verkiezing in de Tweede Kamer, op 7 februari 1860 verschijnt er een advertentie in de Rotterdamsche Courant als ondersteuning voor zijn kandidatuur.

*Rotterdamsche Courant,
7 februari 1860.*

In de raadsvergadering van 31 januari 1861 is er een fikse woordenwisseling tussen raadsleden en burgemeester Vogelsang, die een rechtszaak tot gevolg heeft gehad. Wat is er nu gebeurd?

“De voorzitter vat het woord- nauwelijks aangevangen of het lid Simon van Dijk begon overluid een gesprek tegen het raadslid Cornelis Hoogenboom dat schuins tegen hem over zat, met de vraag: of hij ook naar Flakkee moest?”

De voorzitter verzocht stilte hetgeen niet gelukte maar in tegendeel werd hem door Simon van Dijk toegevoegd: “wij hebben niks met je praatjes te maken, wou je weer belullen, je hebt in het verleden al genoeg gedaan, toen met den schoolmeester. Het lid Cornelis Hoogenboom riep: schei maar uit met je gesprek hooren het niet eens. Hij vloog op, wierp de deuren van der vergaderzaal open, vloog naar buitendeur en riep als een razende: “Kom maar binnen menschen, je lui kunnen er wel bij zijn al dat gepreek en zoo al meer”.

Waarna hij in de vergadering woest terugkwam en met Simon van Dijk en het lid dokter Jan Willem Engelbert de Man een leven maakte dat onmogelijk was het woord te voeren, terwijl dokter Jan Willem Engelbert de Man de voorzitter toesprak: “hou maar op met je pisptraatjes denk je dat wij meer naar je pisptraatjes hooren” en daarna hem toeduwde “Je bent een schoft”.

Enkele leden wilde de vergadering sluiten maar er diende enkele besluiten te worden genomen over binnengekomen bezwaarschriften over de hoofdelijke omslag. Maar de rust in de onderlinge verhoudingen tussen de raadsleden was verstoord.

Toen een van de bezwaarschriften werd behandeld riep raadslid Cornelis Hoogenboom tegen wethouder Cornelis Kleijn nog: “jij mot zwijgen, jij most je schamen mee te praten, maar het is een klant van je” en op een andere opmerking dat iemand zou zuchten onder zijn aanslag: “schijt in dat zuchten”.

Volgens het verslag zijn onder nog enkele andere verwijten toch de benodigde besluiten genomen. Wat nu de echte aanleiding is geweest voor deze scheldpartij is niet geheel duidelijk geworden, maar vast staat wel dat er wat broeide in de Oud-Beijerlandse politiek.

In het “weekblad voor regt” uit 1861 heeft als kop:

‘Oud-Beijerlands raadslid was niet onschendbaar’.

In de zitting van 13 mei 1861 kwam de kamer van correctionele appellen van het Gerechtshof in Zuid-Holland in beroep tegen een uitspraak van de Arrondissemmentrechtbank te Dordrecht, Dr. Jan Willem Engelbert de Man (raadslid van 1858- 1863). Volgens zijn opgave zeventig jaar oud, van beroep medisch doctor en lid van de gemeenteraad van Oud-Beijerland. Hij was voor de rechter in Dordrecht gedaagd op aanklacht van de burgemeester. De aanklacht was “belediging van een magistraatspersoon in de waarneming zijner bediening”. In de rechtszaak speelt de vraag hoe dit zich verhoudt tot art. 47 van de wet van 29 juni 1851, die bepaalt dat de leden van de gemeenteraad “niet gerechtelijk vervolgbaar zijn wegens de stem of mening door hen in de vergadering geuit”. De vraag die de rechtbank moet beantwoorden is, of De Man zich op dit artikel mag beroepen? De rechtbank stelde vast dat dit alleen betrekking heeft op “hetgeen in de vergadering van de gemeenteraad over de aldaar te behandelen onderwerpen kan worden geuit en geenszins op woordenwisseling, welke geheel vreemd daaraan door enige leden worden gehouden”. Omdat Vogelsang tijdens de beledigingen de gemeenteraad voorzat, kwam de rechtbank tot de conclusie dat er sprake was van belediging.

De Man werd veroordeeld tot een gevangenisstraf van vijftien dagen te ondergaan in eenzame opsluiting en veroordeling in de kosten van het geding.

In het hoger beroep gaat het provinciale Gerechtshof ging in haar vonnis met de conclusie van de rechtbank mee, maar maakte van de vijftien dagen eenzame opsluiting slechts vijf dagen. De reden hiervan was, volgens het gerechtshof dat burgemeester Vogelsang volgens twee getuigen een onheus woord tegen De Man had gesproken.

Het raadslid de Man tekende nog cassatie aan bij de Hoge Raad der Nederlanden, maar dit rechtscollège verwierp het ingestelde beroep door De Man.

Nu kwam het regelmatig voor dat raadslid De Man in de pers in allerlei ingezonden stukken kritiek heeft op het functioneren van de burgemeester. Ook na zijn veroordeling gaat hij hier ook mee door.

In de Rotterdamsche Courant van 1 juli 1861 beschuldigt hij de burgemeester dat deze profiteert van zijn functie als burgemeester door gratis zaken te ontvangen of aankopen van boeken op kosten van de gemeente.

Op 31 januari 1861 is het tweede kabinet Thorbecke beëdigd, vanuit logement Keizershof in 's-Gravenhage schrijft Vogelsang op 26 april 1862 na bijna twee jaar weer een brief aan Thorbecke. Mogelijk was Vogelsang naar Den Haag afgereisd om Thorbecke persoonlijk ten ontmoeten.

“Al was mijn hartelijk verlangen anders, - ik eerbiedig de oorzaak die mij belet Uwe Excellentie te ontmoeten. Ik ben in dat opzigt niet gelukkig. Eene ernstige ongestedheid van enkele weken verhinderde mij vroeger aan eene aangename verplichting te voldoen. Van uw kostbaren tijd te rooven mag ik niet. Mijne bedoeling was uitsluitend, van mijne belangstelling in Uw wederoptreden aan het hoofd van het Ministerie te doen blijken en den wensch te brengen dat gezondheid en krachten U mogen worden geschonken tot het volbrengen der gewichtige en werkzame betrekking door U aanvaard”.

Dochter Adriana Magdalena trouwt op 20 november 1861 in Oud-Beijerland met de op 17 januari 1825 in Oud-Beijerland geboren Jilles Schipper Willemsz., hij is weduwnaar van Maria Annetje Huijsman.

Op 2 september 1862 volgt er weer een brief vanuit Oud-Beijerland aan Thorbecke, nu Thorbecke weer aan het hoofd staat van een kabinet komt Vogelsang in zijn brieven weer met informatie en goede raad. De namen genoemde in de brief zijn niet direct te herleiden, maar worden hier wel weergegeven om te laten zien dat Vogelsang zijn “spionnen werk” weer voortzet:

“vergun mij de vertrouwelijke mededeling dat de heer Korteweg in het district Gorcum heeft doen weten dat hij voor de kandidatuur bedankte. De protestantsche en Antirevolutionaire partij willen nu den Baron van Boetselaar te Utrecht. (Christiaan Willem Johan baron van Boetselaar, 1806- 1872 PJV) Met die partij is zoo als vroeger gebleken niet te spotten Schiffer en Viruly blijven hard werken loyaal? Nu staat van der Poel (Dirk Jan van der Poel 1811- 1898) op het punt om eene schriftelijke verklaring af te geven. Dat hij het in beginsel en rigting eens is met het ministerie Th, en dit wil ondersteunen”.

In de brief verhaalt Vogelsang dat hij sinds kort terug is uit Brussel waar hij zijn kleindochter op een pensioonaat heeft gebracht.

Dan gaat de brief over in een cryptisch deel, bijna een soort geheimtaal:

“Nu wil ik Uwe Excellentie verzoeken om ingeval van toestemming in een couvert een papiertje in te sluiten met het woord: “goed” en anders eenvoudig: “neen.” Couvert en briefje worden dadelijk

vernietigd door middel van verbranding. Als Uwe Excellentie de goedheid had op het adres te stellen of te doen stellen:

*Gelogeerd bij den Weled. Heer
W. S. van den Bergh van Heinenoord
Walstraat te Arnhem.*

Aangezien ik aldaar donderdag hoop te zijn om mijne vrouw af te halen”.

Blijkbaar logeert de echtgenote van Vogelsang Gezina Hermanna van Eerde bij Willem Samuel van den Bergh van Heinenoord (1810- 1888), die woont in Arnhem.

In het Dagblad van Zuid- Holland van 16 september 1862 een bericht, dat Vogelsang zich heeft aangemeld voor het “internationaal congres voor den vooruitgang der Maatschappelijke wetenschappen” in Brussel. Er zijn meer dan duizend personen uit verschillende landen aangemeld.

Op 29 november 1862 vraagt Vogelsang aan Thorbecke een gunst voor zijn neef:

“Mag ik deze gelegenheid bezigen tot het indienen van een beleeft verzoek. Er is eene rijksbeurs te geven voor de hoogenschool te Groningen. Er zijn vier jongelieden die vragen, Daaronder is een neef van mij J.R. van Eerde. Professor van Eerde was zijn oud-oom. Mijn zwager- zijn vader overleed onlangs. Hij was predikant te Zuidwolde. Twee zoons liet hij uit eigen middelen studeren. Mijne schoonzuster mist ten gevolgen der ontbinding van een weduwefonds F 500 inkomen. De jongen heeft bijzonderen aanleg voor de studie en deed goede examens. De heer Wichers beloofde mij op hem te letten, zou de heer Minister van Binnenlandsche Zaken hem gunstig willen zijn”.

Het gaat hier in de brief over de op 21 augustus 1843 geboren Jan Rudolph. Hij is de zoon van de predikant in Zuidwolde Jan Rudolph van Eerde, een broer van de twee echtgenote van Vogelsang, die op 1 september 1862 is overleden. Zijn weduwe is Johanna Christina van der Tuuk.

In de Hoeksche Waard zijn enkele ontwikkelingen bij het functioneren van de burgemeester van Mijnsheerenland en Westmaas, Vogelsang brengt Thorbecke op de hoogte met zijn kant van het verhaal in een brief op 5 december 1862:

“Aangezocht tot het geven van een getuigenis, veroorloof ik mij eenige inlichtingen te geven betrekkelijk den eervol ontslagen Burgemeester van Mijnsheerenland en Westmaas DvDriel (D. van Driel burgemeester van 1852- 1861 PJV) Hij was ruim 20 jaren bij mij werkzaam en gemeente Ontvanger te Heinenoord. Hij muntte uit in orde, netheid, trouw en eerlijk was hij altoos nauwgezet, en bedaard. In 1850- 1851 is hij benoemd tot Burgemeester in gemelde gemeenten. De genoemde eigenschappen bleven hem bij en niet één der autoriteiten met welke hij in aanraking kwam zal den hem gegeven lof wederspreken. Bij de jongste herbenoeming werd aan hem eervol ontslag verleend. Als oorzaak gold, - gebruik van te veel spiritus bij enkele gelegenheden. Ik ontken het feit niet, maar herhaal dat hem met de Nederlandsche el werd toegemeten wat anders bij den oude duim wordt berekend. De heer vHeemstra (Schelto baron van Heemstram PJV) beruste in het eervol ontslag in de meening dat de feiten in den laatsten tijd hadden plaats gehad. Dat was zòò niet. Deze waren van 18 maanden vroeger dagteekening toen de heer vdHeim (Johan Adriaan van der Heim van Duivendak 1853- 1862 PJV) in een rapport er op doelde maar destijds geen ontslag wilde. Ik geloof: toen de heer vdHeim heeft later die omstandigheden erkend. Na bekend worden van het eervol ontslag verzochten de notabiliteiten en de verder bevolking van Mijnsheerenland, als éénig man, om hem als Burgemeester te mogen behouden en verklaarden dat in den laatsten tijd op den Burgemeester niet veel viel te zeggen. Te Westmaas deed het ruim de helft der bevolking, maar daar was iemand- de secretaris, die Burgemeester wilde zijn en zijne partij had. Ik meen, de heer Heemstra, heeft een

oogenblik gehad waarin hij eraan dacht het besluit van ontslag te doen intrekken. 't Is niet gebeurd, maar zeer goed herinner ik mij dat de ontslagene, na eene audiëntie te hebben gehad, mij mededeelde van den heer vdHeim de belofte te hebben ontvangen van hem binnen vier of vijf maanden weder te zullen plaats en kan verklaren dat deze mij zelf heeft willen zeggen, den Secr. en Ontv. van Westmaas bij zich te hebben ontboden om voor zijne betrekking, van welke hij de inkomsten niet behoefde, te bedanken, ten einde den oud-Burgemeester in zijn plaats te zien treden. In verband met andere verschijnselen, heb ik nooit het vermoeden kunnen onderdrukken dat het gegeven geval gedomineerd werd door andere omstandigheden die buiten de schuld van vDriel, nadeelig op zijn herbenoeming werkten. De man zou nu gaarne te Strijen worden geplaatst (inmiddels is sinds 1857 de zoon van Vogelsang benoemt in Leerdam)

Op grond van mijne bekendheid met die gemeente en hare bevolking mag ik aannemen dat men ter vervulling iemand buiten haar midden en te regt zal benoemen [] Evenwel hij is hard, te hard gestraft vooral daar hij gedurende 18 maanden zich had gerehabiliteerd gelijk hij nog zich waardig gedraagt”.

De benoeming als burgemeester van Strijen is er voor Van Driel niet gekomen.

*Johan Adriaan van der Heim van Duivendak
1791- 1870
Commissaris des Konings Zuid-Holland.*

*Schelte baron van Heemstra
1807- 1864
Minister van Binnenlandse Zaken.*

In het Nieuw Amsterdamsch Handelsblad van 9 april 1863 staat er een opmerkelijk, bijna komisch bericht:

“Op 6 april bij een vergelijkend examen voor een hoofdonderwijzer heeft hier het volgende curieuse incident plaats gehad. Een der leden van den gemeenteraad was in verzet gekomen tegen het ontslag door den raad van den tegenwoordigen hoofdonderwijzer, en, niettegenstaand die zaak nog bij Z.M. den Koning hangende was, had toch de burgemeester die tevens schoolopziener is, dit vergelijkend examen maar vastgesteld. Het raadslid had daarom in alle stilte een arrondissements- deurwaarder van elders doen overkomen, en deze eene acte van protest te hand gesteld. Toen men een aanvang met het examen maakte, ging de kleine deur, naar de onderwijzers woning leidende schooldeur open

en trad er geheel onverwachts een heer binnen, heel deftig aangekleed en omhangen met een gekeurd lint- het deurwaarders-distinctief – die een paar raadsleden voor Zijnen Excellentie den minister T. hielden en hevig ontstelden. De deurwaarder trad deftig tot den burgemeester en vroeg hem, niettegenstaande hij vroeger gemeentebode te Oud-Beijerland geweest was en zich dus in den bedoelden persoon, die ook burgemeester van Oud-Beijerland is, niet kon vergissen, plegstatig af, of hij de Edel Achtbare heer Adrianus Vogelsang, burgemeester van Heinenoord en schoolopziener in het achtste district van Zuid- Holland was, en begon hij zijn exploit. De heer A.V., hierover niet op zijn gemak en in woede, keerde den gerechtsman den rug toe en ging door de school stappen; maar de onverschrokken insinuant m volgde Zijne Edel Achtbare, met luider stemme zijn exploit doende, op den voet, en had al heen en weder stappende, zulk ene bespottelijke justitiële ceremonie plaats, dat de sollicitanten hun schaterenden lachlust nauwelijks konden bedwingen. Hierna is het vergelijkend examen wel doorgegaan en, is er eenenominatie gemaakt, maar heeft men de voorgestelde benoeming zeer voorzigtig veertien dagen uitgesteld”.

In de Rotterdamsche Courant van 11 april 1863 gaat men dieper op deze kwestie in, daaruit kunnen we opmaken dat de gemeenteraad van Heinenoord op 19 november 1862 het besluit heeft genomen om de hoofdonderwijzer Abraham Sparnaaij per maart 1863 eervol te ontslaan. Het raadslid Pieter Leeuwenburgh W. Bz. was het hier niet mee eens, voordat er een Koninklijk Besluit is voor het raadsbesluit de gemeenten een nieuwe hoofdonderwijzer zou aan stellen. Volgens dit bericht was de deurwaarder de in 's- Gravendeel woonachtige Arie van der Heuvel jr.

In het Nieuw Amsterdamsch Handelsblad van 8 september 1863 is er een bericht, dat op 1 september er in Oud-Beijerland wethouders worden gekozen. Benoemd zijn Cornelis Kleijn en Hoogenboom. Beiden hebben 24 uur bedenktijd gevraagd, de oorzaak ligt in het feit dat er een minder goede verstandhouding is in de gemeenteraad tussen sommige raadsleden en de burgemeester en daarom minder belangstelling hebben om meer in de nabijheid en meer in aanraking te komen met de burgemeester. Uiteindelijk hebben beiden de benoeming aangenomen.

In 1864 heeft Vogelsang ontslag genomen als schoolopziener van het 5ste district van Zuid- Holland. Hem is eervol ontslag gegeven. In een bericht in de Rotterdamsche Courant van 20 juli hebben een vijftigtal onderwijzers van het genoemde district hebben uit dankbaarheid hem een “prachtige” pendule gegeven en een album met “photographische” van hen zelf.

In een advertentie van 17 januari 1865 in de NRC kunnen we lezen dat er weer een publicatie verschijnt van burgemeester Adrianus Vogelsang over:

“afschaffing of behoud der plaatselijke belasting op voorwerpen van verbruik?”

NRC, 17 januari 1865.

In een advertentie in het Dagblad van Zuid- Holland van 22 maart 1865 lezen we dat burgemeester Adrianus Vogelsang commissaris is van de Binnenlandsche Hypotheekbank in Rotterdam.

*Dagblad van Zuid-Holland,
22 maart 1856.*

Wat de reden is, kunnen we alleen maar gissen, maar het zal tot 23 mei 1868, ruim vijf jaar na zijn laatste brief eer Vogelsang weer aan Thorbecke schrijft. Over zijn 40-jarig ambtsjubileum:

“Vergun mij het doen eene mededeeling. Uw doorzicht vrijwaart mij tegen verdenken van ijdelheid of andere minieme redenen. Uw herinnering herroept zich uit uwe hooge ambtelijke betrekking enkele tegen mij aangevoerde bezwaren toen een intrique (gekonkel) in het spel was van welke de draden mij later toevallig zijn in handen gekomen. Mijn bedoeling heden is duidelijk.

De mededeling:

In 1868 vervulde ik mijn 40-jarige dienst als Burgemeester, een dag in den regel althans bij andere ambtgenooten niet gevierd. Ik mogt mitsdien niets verwachten. Men wist te Oud-Beijerland dat 24 april de dag was van benoeming. 's Morgens ten 4 ure werd de gemeente met mij gewekt door het lossen van kanonschoten. Ten zeven ure vertrokken de booten versierd met meer dan 100 vlaggen in top en langs het wand. Saluutschoten werden gegeven, ook waar men de gemeenten Heinenoord, Puttershoek en Dordrecht voorbij voer. Bij retour de eigen vertooning. Ten half negen ure kwamen de parlevinkers mij begroeten; varensgezellen die het geheele land door en ook in den vreemde, op avontuur uitgaan tot het drijven van handel.

Ten half elf- elf ure des morgens, in de tusschentijd hadden zich allerlei bezoeken afgewisseld en werden honderden kaartjes ontvangen, verzocht men mij in eene achterkamer te komen die fraai was versierd met groen en draperiën terwijl kostbare planten waren afgestaan, niet het minst door den pastoor.

Achter een volgens werden mij aangeboden een prachtig kristallen middenstuk met gelijke schalen, zilveren theepot, melkkan, theebus, suikervas alles van zware gehalte.

Een gouden potlood en pen, een fraai brillenhuis, zilveren servetringen, in een woord tal van geschenken werden mij aangeboden door corporatie, particulieren en vrienden.

Het geheele dorp was als gewikkeld in een dundoek prijkende met de vaderlandsche kleuren. De schepen in de haven overladen met vlaggen. Aan schieten was geen einde. Des avonds vuurwerken, - werden teertonnen gebrand, terwijl de muzikanten telkens met deze of gene partij serenade bragten. Soms waren 40 á 50 personen bij mij in de kamer aanwezig.

Het feest duurde tot in den nacht. De eene verrassing volgde de ander. De opgewondenheid was groot en algemeen. Toch was niemand van mindere klasse beschonken, des echter was ieder vrolijk, opgewonden uitgelaten. Geen twistwoord is gehoord.

't Was als een ander Oranjefeest. Ik was 40 jaren Burgemeester, - slechts ruim 16 jaren in Oud-Beijerland.

Kwam men dien dag uit Heinenoord mij geluk wenschen, daar had men 19 mei-dag van beëindiging en intrede gekozen om mij even feestelijk te ontvangen.

Ook daar wapperde het vaderlandsche dundoek met kunstige hand uitgestoken, werd het feestschot niet gespaard, geschenken als mahonie schrijftafel, schilpadden en andere voorwerpen aangeboden en gedaan wat binnen het vermogen lag.

De gemeenteraad ontving mij regt hartelijk, niet minder hartelijk traden de burgers mij tegen, terwijl de schooljeugd mij eene aller allerliefste serenade bragt.

De deelneming was algemeen, - de belangstelling één.

Het karakter vaninnige hartelijkheid, van oprechte blijdschap openbaarde zich luide en op treffende wijze. Morgen hoop ik in het tempelgebouw te Heinenoord de feesten te sluiten.

Mijne mededeling is ten einde. Mag ik bijgevoegde oprechte betuiging van onderscheidende hoogachting van

*** Oud-Beijerland**, 25 April. De burgermeester dezer gemeente, de heer A. Vogelsang, vierde gister het gedenkfeest zijner 40 jarige ambtsbediening, waarvan hij 15 jaren aan het hoofd van deze plaats heeft gestaan. Namens den gemeenteraad werd de jubilaris door den wethouder, den heer C. Klein, hartelijk toegesproken; terwijl hem uit naam der gemeente een kostbaar geschenk in zilver werd aangeboden. Door het uitsteken der vlaggen gaf de bevolking hare belangstelling in het feest te kennen, waardoor zij toonde ware verdiensten naar waarde te weten te schatten.

Dagblad van Zuid- Holland, 26 april 1868.

Op 31 januari 1871 is het 3^e kabinet Thorbecke beëdigd, op 3 februari 1871 is de laatste brief aan Thorbecke:

“Langzaam herstellende van eene hoogst ernstige ziekte die half December aanvang nam en toen het ergste deed vreeze, is mij nu gegund eenig werk zonder veel inspanning te verigten. Ik vernam mitsdien vrijlaat Uw weder optreden als minister. Toch breng ik den wensch dat in Uwen ver gevorderde leeftijd lust en kracht te mogen blijven tot het naar Uw verlangen goed verrigten Uwer gewichtige taak in het uitsluitend belang van het vaderland.

Bij het neerleggen van die taak moge het zelf bewust zijn uw deel zijn goede te hebben gewild en gedaan.

Ik weet uw tijd kostbaar, waarom ik de vrijheid heb genomen een bij uw departement aanhangig verzoek in beknopte punten te vermelden bij ingesloten nota, met de meest bescheidenheid verzoekende Uwe gunstige aandacht eraan te willen verleen.”

Wat in de ingesloten nota stond is niet achterhaald noch wat Thorbecke er mee heeft gedaan.

Mr. Johan Rudolph Thorbecke overlijdt op 4 juni 1872.

Op 25 april 1873 schrijft Vogelsang een brief aan Koningin Sophie, waarin hij namens de feestcommissie van de Hollandsche Maatschappij van Landbouw afdeling Hoeksche Waard. Die op 5 en 6 juni tentoonstelling organiseert. Vogelsang is voorzitter van de feestcommissie die de tentoonstelling heeft georganiseerd. In de brief bedankt Vogelsang als voorzitter van de feestcommissie de Koningin *“voor de onderscheiding haar bewezen”*. De brief gaat vergezeld van het programma van de tentoonstelling. Opmerkelijk is dat in het jubileumboek over de geschiedenis van de Hollandsche Maatschappij van Landbouw niets hierover staat vermeld. Terwijl deze brief in het bezit is van de Historische Vereniging Oud-Beijerland.

In de vergadering van de Hollandsche Maatschappij van Landbouw afdeling Hoeksche Waard van vrijdag 16 juli 1873 wordt Adrianus Vogelsang *“het eere lidmaatschap dezer afdeling”* aangeboden. Adrianus Vogelsang is sinds 1849, lid van de Hollandsche Maatschappij. De reactie op dit verlenen van het erelidmaatschap aan Vogelsang liet niet lang op zich wachten, in de volgende vergadering van vrijdag 29 augustus 1873 is er een ingekomen stuk: *“een briefkaart van het lid J.K. (Johannes Kornelis) van Weel, griffier bij het Kantongerecht in Oud-Beijerland met de kennisgeving dat hij als lid van de afdeling bedankt, omdat volgens hem geen reden bestaat voor het opdragen van het erelidmaatschap aan burgemeester Vogelsang”*.

De Oud-Beijerlandse kantonrechter A.W (Alexander Guillaume) van der Hoop zegde om deze reden ook zijn lidmaatschap op.

Op 15 juni 1877 zit burgemeester Adrianus Vogelsang voor het laatst de raadsvergadering in Oud-Beijerland voor.

Op 30 juni 1877 overlijdt burgemeester Adrianus Vogelsang op 70- jarige leeftijd, na 49 jaar zijn krachten gewijd te hebben aan het openbaar bestuur.

Oprechte Haarlemsche Courant, 3 juli 1877.

In de raadsvergadering van 20 juli 1877 wordt melding gemaakt van het overlijden van burgemeester Vogelsang. Vervolgens wordt in de raad overgegaan tot de benoeming van een tijdelijke wethouder, omdat de eerste wethouder waarnemend burgemeester wordt. De gemeenteraad gaat verder over tot de orde van de dag.

Er wordt verder geen woord gesproken over de overleden burgemeester.

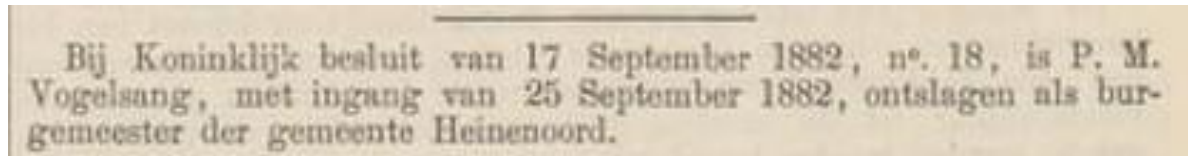
Bij Koninklijk Besluit van 3 augustus 1877, no. 12 wordt in Oud-Beijerland tot burgemeester benoemd de Rhoonse burgemeester Pieter Hendrik Crans.

De op 30 december 1851 geboren Pieter Marinus Vogelsang volgt zijn vader op als burgemeester van Heinoord.

Op enig moment vertrekt de Gezina Hermanna Vogelsang- van Eerde naar Heinenoord waar zij bij haar zoon, de ongehuwde burgemeester gaat wonen.

In 1881 wordt het woonhuis West-Voorstraat 14 verkocht aan de advocaat mr. Anthonie van Weel, die het koopt voor zijn dochter Antoinette Clara de Jongh-van Weel.

Bij Koninklijk Besluit van 17 september 1882, no. 18 is Pieter Marinus per 25 september ontslagen.

Staats Courant, 20 september 1882.

Op 31 augustus 1901 overlijdt in Heinenoord de oud- burgemeester Pieter Marinus Vogelsang.

Rotterdamsch Nieuwsblad, 3 september 1901.

Gezina Hermanna Vogelsang- van Eerde overlijdt op 21 december 1903 in Heinenoord.

*Utrechts Provinciaal en Stedelijk dagblad,
22 december 1903.*

Bronnen:

Archief Historische Vereniging Oud-Beijerland

Archief Koninklijk Huisarchief, Den Haag.

Archief Koninklijke bibliotheek, Den Haag.

Archief Thorbecke, Nationaal archief Den Haag.

Archief museum Hoeksche Waard, Heinenoord.

Archief dorpskerk Oud-Beijerland.

Twee eeuwen provincie Zuid- Holland "Behoedzaam Bestuur", 2014.

"Het huis van Thorbecke", door Prof. Dr. R. A. M. Aerts en Ben Keizers, april 2014 "Wonderjaar 1848:

Een tijd van eenheid of verdeeldheid" over de kiezersorganisatie en kandidaatstelling rondom de grondwetherziening van 1848 in Dordrecht (1840- 1851).

Gemeente Goeree- Overflakkee.

Gemeente Hoeksche Waard.

“ambtsketens van de Hoeksche Waard”, foto Arno Hoogwerf.

“Agrarische kwaliteit van de Hoeksche Waard” (WLTO), april 1999.

Delpher krantenarchief.